

LEKTORSKO BRBOTANJE

Rubrika Lektorsko brbotanje je nastala kot zbir povzetkov in dopisov, ki so si jih člani o izbranih jezikovnih problemih izmenjali po e-pošti. S pojavom foruma je takšno dopisovanje zamrlo. Spodnji prispevki so starejši od 4. septembra 2013.

VSEBINA

- Zapisovanje avtomobilov
- Je prav bombon ali bonbon?
- Ujemanje in rodilnik ali tožilnik
- O hektarih in gradnji
- Sklon za KOT
- Višji Jaz ali višji jaz in podobni zgledi
- Katere (vse) oblike so pravilne?
- Kako pravilno sklanjati Kruskal-Wallis?
- Podaljšati z -j ali ne
- BOŽJI z veliko in malo začetnico
- Beseda škoda v množini
- Kako sklanjati ime in priimek: MIRKO ŠPEGU
- Zapis odstotkov s simbolom ali besedo
- Zapis programske opreme
- Bolniški stalež, dopust, odsotnost, bolniška
- Jumbo plakat
- Pisati kranjska ali Kranjska klobasa?
- Pisanje datumov v slovenščini
- To se ne dela
- Ali Mike - Mikea ali Mike Mika
- Človek, ki opravi ultrazvok
- Slovenska Istra ali slovenska Istra?
- Twitter in tviteraši ali tvitarji
- SMS, s SMS ali z SMS
- Jud, jud, Žid, žid
- Družbeno ali družabno omrežje
- Upariti ali spariti
- Zapis zneska z besedo
- Ona se ne čuti krivo, kriva

ZAPISOVANJE AVTOMOBILOV

Pozdravljeni!

Pogosto se srečujem z besedili o avtomobilih in pri tem sem naletel na nekaj težav glede poimenovanj imen vozil oz. sklanjanja le-teh. Prosim vas, da mi pomagate pri iskanju pravih odgovorov.

1) Vemo, da se začetnica pri imenih vozil ravna po pravilu zapisa industrijskih izdelkov, torej z veliko začetnico, kadar je v vlogi prilastka.

Ali velja enako, tudi kadar gre za bolj natančno poimenovanje modela:

npr. **Vozim renault laguno grandtour 1.9 dci/Vozim Renault Laguno**

Grandtour 1.9 dci? In kako zapisati v seznamih vozil? Sklepam, da le prvo sestavimo imena. Po zgoraj omenjenem pravilu bi moralo biti z malo začetnico, a po drugi strani vendarle ne gre več za tako splošno poimenovanje modela, pač pa za prav določenega.

2) **Ali velja zgoraj omenjeno pravilo za vsako uporabo imena v vlogi prilastka ne glede na vsebino jedra:** model Renault Laguna/lepotica Renault Laguna?

3) **Navadno se reče:** Kupili smo renaulta. Toda, samo samostalniki prve moške sklanjatve s kategorijo živosti imajo v tož. ed. roditeljsko končnico-a. Glede na pravilo sklepam, da je prav: Kupili smo renault. Se motim? Včasih namreč pride do nejasnosti, kadar ime vozila opravlja v stavku vlogo predmeta, še posebno, ker so ljudje navajeni uporabljati roditeljsko končnico.

Hvala za vašo pozornost.

Lep pozdrav,

Gregor Palčnik

ODGOVORA

1. **Za zapis poimenovanja industrijskih izdelkov** velja pravopisni člen 107, kjer piše, da so to (= stvarna lastna imena) tudi: »8. imenovalni prilastki k vrstnim imenom tehničnih izdelkov in trgovskih znamk: cigarete Filter 57, otroška soba Boštjan, pisalni stroj Olivetti, gramofon Melodija, zobna krema Kalodont.« **Tudi modele, tipe in podobno bi po mojem mnenju uvrstili sem, torej bi bilo povsem pravilno, če bi dodali kot jedro vrstno ime avtomobil:** Vozim avtomobil Renault Laguna Grandtour 1.9 dci.

Zgled Vozim Renault Laguno Grandtour 1.9 dci je pa iz naše pogovorne prakse in ne ravno zgled pravilne rešitve – pravilo o veliki začetnici govori pri tej

kategoriji namreč o zapisu desnega prilastka z veliko, tu pa Renault ni več prilastek, ampak jedro in je tako neupravičeno zapisan z veliko.

Poleg tega pa tu morda malo zmoti še sklanjanje imena Laguna, ki pa ni napačno. Moteče je lahko zaradi kombinacije imen – Renault sklanjamo (po pravopisu) tako, da se tožilnik (4. skl.) ujema z imenovalnikom (1. skl.), to pa daje občutek nesklanjanja; sledi žensko ime Laguna, ki ga sklanjamo po 1. ženski sklanjatvi; ta poimenovalna besedna zveza se končuje z besedo Grandtour, ki se obnaša enako kot Renault. In tako dobimo vtis, da je Renault v tej zvezi nesklonljiv levi prilastek, taka zgradba pa v slovenščini (še) ni pravilna (levi prilastek je po pravilu obvezno ujemalni prilastek). Če nas občutek, da gre za nepravilnost, moti, se lahko temu izognemo na več načinov – z že omenjenim dodanim jedrom in nadaljevanjem z desnim neujemalnim prilastkom (Vozim avtomobil Renault Laguna Grandtour 1.9 dci.), s spremembo Renaulta v pridevnik Renaultov (Vozim Renaultovo Laguno Grandtour 1.9 dci.), Renault lahko iz lastnoimenske skupine preselimo v občnoimensko (po zgledu vozim forda : vozim avtomobil Ford, torej vozim renault), vendar nam ostane razlika v sklanjanju (kajti Renault ni osebno ime, tako kot Ford, zato je tu 4. skl. = 1. skl.), k temu pa dodamo ime modela kot pojasnilo, torej za vejico: Vozim renault, Laguno Grandtour 1.9 dci. A vse to modrovanje pokaže, da pravopisna bitka na tem področju še ni dobljena – ker je ločevanje med vozim avtomobil Renault in vozim renault (oz. v rabi verjetno bolj živim vozim renaulta/Renaulta) rahlo okorno in nestvarno in ker nam jezikovna praksa pod močnim tujim vplivom dnevno bogato streže z zgledi, ki so v nasprotju s pravopisnimi pravili. Če upoštevamo to, pa verjetno zapis vseh delov take zveze z veliko sploh ne moti, ne v besedilu ne v seznamih.

2. Pravilo sicer izrecno navaja prilastke ob vrstnih imenih tehničnih izdelkov, a če gre za namerno bolj poetično poimenovanje in je iz sobesedila jasno, da mislimo s takim jedrom na avtomobil, model ..., tak zapis ne bi smel biti problematičen.

3. O kategoriji živosti, podspolu samostalniških besed moškega spola: Za samostalnike moškega spola, ki se nanašajo na živa bitja (oz. na enakoglasne besede za poimenovanje vin, vozil, društev, planetov, bolezni – gl. Toporišičevo slovnico), velja, da se tožilnik ujema z roditeljskim (imam brata, nimam brata), za vse druge samostalnike moškega spola pa velja, da se tožilniško obrazilo ujema z imenovalniškim (imam stol, to je stol). Imena avtomobilov spadajo delno med imena bitij, ker so poimenovani po ustanoviteljih tovarn: Ford, Peugeot, Porsche ... ali sicer po živih bitjih – beetle, hrošč, mustang ..., delno pa med neživo in bi jih morali sklanjati kot stol: vozim fiat, volkswagen, renault, volvo, nisan ..., kangoo, espace, yugo, fičko (SP pri avtomobilskih znamkah dopušča, kot slabšo možnost, tudi kategorijo živosti – zapisano: tudi živ.!). A praksa gre tudi tu svojo pot, in sicer

v vedno širše posnemanje kategorije živosti: kupili smo renaulta, mercedesa, volva (volvota), BMW-ja ..., punta (puntota), fička, yuga (yugota, yugeca), clia (cliota). Zakaj? Morda zato, ker so vidno sklanjana vsa ženska imena avtomobilov (vozim lado, toyoto, hondo, dacio ..., katrcu, primero ...) in ker tako sklanjamo tudi nekaj moških imen (forda, porscheja ...) in ker zato očitno nastaja občutek, da za avtomobile, enako pa tudi za športne ekipe, gobe, igralne karte ... pač v celoti velja kategorija živosti. Tudi tu ste očitno zadeli v točko, o kateri bodo morali jezikoslovci še razmisliti, kajti nismo še prišli do splošno veljavne formule.

Preberite morda še sestavek o industrijskih imenih v priročniku Pravopisna stikanja in starejše razmišljanje Šussovcev na spletu
- <http://www2.arnes.si/~lmarus/suss/arhiv/suss-arhiv-000389.html>

LP, Darja Tasič

Spoštovani kolega!

Poskus odgovorov na Vaša vprašanja:

1. a) Vozim renault laguno grandtour 1.9 dci/Vozim Renault Laguno Grandtour 1.9 dci?

Po znanem pravopisnem pravilu, ki ste ga navedli tudi Vi, je glede začetnic pravilen SAMO prvi zapis ali pa Vozim avtoRenault Laguna Grandtour 1.9 dci.
b) V seznamu vozil lahko uporabite citatni zapis Renault Laguna Grandtour 1.9 dci, saj boste v glavo preglednice napisali npr. Vrsta vozila.

2. Ali velja zgoraj omenjeno pravilo za vsako uporabo imena v vlogi prilastka ne glede na vsebino jedra: model Renault Laguna/lepotica Renault Laguna?

Da, pravopisnemu pravilu je zadoščeno v obeh primerih.

3. Pravopis pri vseh avtomobilih daje prednost obliki za neživost Kupili smo renault in po mojih izkušnjah jo lektorji upoštevajo. Kategorija živosti je namreč navedena z opredelitvijo na drugem mestu "tudi živ." (npr. renault -a [reno -ja] m z -em/-om [em] tudi živ. (o) |avtomobil|) – oblika torej ni napačna (ohranitev živosti tudi, kadar lastno ime postane občno: Ford> ford).

Lep pozdrav, Helena Škrlep

JE PRAV BOMBON ALI BONBON?

Spoštovani,

podjetje Storck Adria, zastopnik za prodajo sladkih izdelkov matičnega podjetja Storck KG na slovenskem trgu, nam je poslalo vprašanje.

"Pri prevajanju nazivov naših izdelkov se večkrat srečujemo s težavami kako jih poimenovati. Po navadi nam je v pomoč SSKJ, tokrat pa prosim kar za vašo pomoč. Do nedavnega smo živeli v prepričanju, da je pravilna raba besede bonbon z N-jem in ne z M-jem in se pritoževali čez vse, ki so uporabili "napačno" črko. Prosim za vaše uradno mnenje. Namreč, do danes smo na deklaracijah pisali naziv boNbon, želimo pa si, da bi bile naše deklaracije potrošnikom razumljive in seveda tudi pravilno napisane."

Ko pa boste ravno pisali odgovor za boN(M)bone bi vas prosila za vaše mnenje glede rabe besede pralineji - praline. :)

Hvala in lep dan,
Katarina Potokar
Product manager

.....

ODGOVOR

Slovar slovenskega knjižnega jezika navaja besedno družino bonbon, bonboniera zapisano samo z n-jem, Slovenski pravopis 2001 pa daje prednost zapisu z m-jem, torej bombon, bomboniera, vendar dopušča tudi zapisovanje z n-jem. V korpusih Nova beseda in Gigafida je približno trikrat več zapisov z n-jem kot z m-jem. Ker etimologija, izročilo in raba govorijo v prid pisavi z n-jem, bi jo po mojem mnenju kljub prehitevanju v SP 2001 kazalo ohraniti.

V nasprotju z bonbonom/bombonom pa beseda praline -ja mn. -ji -jev, ki jo kot tako navajata Slovar slovenskega knjižnega jezika in Slovenski pravopis 2001, pravopisno ni težavna.

Marko Snoj

UJEMANJE IN RODILNIK ALI TOŽILNIK

Ujemanje in rodilnik ali tožilnik

1. UJEMANJE

Mednje spadata/-jo predvsem Jesenice in Tržič, ki sta še danes največji naselji. (Problem je zaradi odvisnika, v katerem mora biti dvojina, zato množina v glavnem stavku deluje moteče.)

To omogoči staršem dodaten/dodatnih 1–6 mesecev bolniškega dopusta.

2. RODILNIK ALI TOŽILNIK?

Ni izgovora, da ne postanete mojster in osvojite zeleni pas/zelenega pasu.

Nimam namena dati povod/-a za prepir.

(Po SP 1962 rodilnik, Gradišnik (1993) pa npr. v brezosebnem izražanju /ni namen, ni prav, ni primerno itd./ priporoča tožilnik.)

Za odgovore se vam najlepše zahvaljujem.

Aleksandra Kocmut

.....

ODGOVORA

Spoštovani.

Za zgled Mednje spadata/-jo predvsem Jesenice in Tržič, ki sta še danes največji naselji se mi je porodilo nekaj mogočih rešitev:

Mednje spadajo predvsem Jesenice in Tržič, še danes največji naselji.

Mednje spadata predvsem še danes največji naselji, Jesenice in Tržič.

Mednje spadata predvsem kraja Jesenice in Tržič, ki sta še danes največji naselji.

To omogoči staršem dodaten/dodatnih 1–6 mesecev bolniškega dopusta.

To omogoči staršem dodatnih 1–6 mesecev bolniškega dopusta.

To omogoči staršem dodaten mesec do 6 mesecev bolniškega dopusta.

To omogoči staršem dodaten bolniški dopust, trajajoč 1–6 mesecev.

To omogoči staršem dodaten do 6-mesečni bolniški dopust. (Vendar tu izgubimo podatek o spodnji meji dopusta!)

Ni izgovora, da ne postanete mojster in osvojite zeleni pas/zelenega pasu.

Gre tu za karate? Če si pravilno razlagam, je pri tem športu zeleni pas namenjen učencem, mojster pa ima črni pas, zato tu sploh ne gre za vašo dilemo, saj je treba spremeniti zaporedje: Ni izgovora, da ne osvojite zelenega pasu (osvojitvev zelenega pasu je pogoj za naslov mojstra!) in postanete mojster – ali še bolje – da ne bi osvojili zelenega pasu in postali mojster.

Nimam namena dati povod/-a za prepir.

Na to vprašanje pa v lektorskih in siceršnjih slovenističnih krogih verjetno ni enoznačnega odgovora, saj eni pri zanikanju takih besednih zvez obvezno

uporabljajo rodilnik, medtem ko se drugim zdi, da ostane nedoločniška zveza tudi ob zanikanju nespremenjena.

Kako se tega lotiti? Najprej lahko besedno zvezo imam namen (oz. njeno zanikano obliko nimam namena) naredimo bolj slovensko, če namesto nje uporabimo glagol nameravati – ne nameravam. Ob zanikanju se dovršni glagol dati spremeni v nedovršnega – dajati: ne nameravam + dajati povod za prepir. Tudi besedno zvezo dajati povod pa lahko spremenimo v glagol, in sicer povzročati. Tako pridemo do: ne nameravam povzročati prepira.

A ne s to predelavo in ne z zamenjanim besednim redom: Povoda za prepir nimam namena dajati, še nismo odgovorili, ali bi bila uporaba tožilnika – ne nameravam dati povod za prepir – napačna ali ne. To je mogoče primerjati s po zgradbi podobnim zgledom: Ne nameravam piti kave.

Verjetno bi se vsi strinjali, da je rodilniško zanikanje tu obvezno. Vendar, ali smemo navadno zvezo nedoločnika in predmeta (piti kavo) enačiti z zvezo, ki jo je mogoče poenobesediti (dajati povod), in iz tega sklepati, da je edino pravilno: ne nameravam dajati povoda za prepir?

Če smo pozorni, vidimo, da srečujemo podobno zgradbo kar pogosto v rodilniku in tožilniku. Tu sta dva nova zgleda:

Če ne boste prišli spodbujati naše smučarke pod Pohorje, vas vabimo k ogledu našega prenosa. (Spremenjen besedni red pa bi obvezno zahteval rodilnik – Če naših smučark ne boste prišli spodbujati pod Pohorje ...!)

... nimajo pristojnosti spreminjati britanskih predpisov ... (Nobenega dvoma pa ne bi bilo pri minimalni spremembi: nimajo pristojnosti za spreminjanje britanskih predpisov!)

Tako tak namenilnik (spodbujati) kot nedoločnik (spreminjati) lahko spremenimo v odvisnik, v tem pa se kljub zanikanosti glagolske fraze v nadrednem stavku ohrani predmet v tožilniku – ne boste prišli, da bi spodbujali naše smučarke; nimajo pristojnosti, da bi spreminjali britanske predpise. Je to dovolj močen argument za trditev, da tožilnik v teh zvezah ni napačen?

Vprašanje bi kazalo nasloviti na jezikoslovne strokovnjake.

Darja Tasič

.....

Po mojem mnenju v navedenem primeru sploh ni mogoče govoriti o ujemanju stavčnih členov, če pa sta povsem »različna«. Želim poudariti, da ni mogoče najprej primerjati Jesenic in Tržiča, nato pa ju spraviti v krovni pojem naselji. Seveda je zato nastala velika uganka, kako to zapisati. Zadeva se reši tako, da se

krovni pojem (naselje) uporabi tudi za oznako obeh krajev, na koncu iste povedi, pa se ta krovni pojem v izogib ponavljanju opusti ali pa se uporabi drug, sorodni pojem.

Torej: Mednje spadata predvsem naselji Jesenice in Tržič, ki sta še danes največji. V drugem primeru je po mojem mnenju smiselno pridevnik vezati na končni del samostalniške zveze (1. del: 1 mesec, 2., končni del: 6 mesecev), zato: To staršem omogoči dodatnih 1–6 mesecev bolniškega dopusta.

V tretjem primeru je po mojem mnenju smiselna roditeljska zveza, saj gre za primer, v katerem dva predmetna odvisnika vsebujeta zanikani glagol (1. da ne postanete + 2. da ne usvojite), torej: Ni izgovora, da ne postanete mojster in usvojite zelenega pasu.

V četrtem primeru gre po mojem mnenju za klasični primer predmeta ob zanikanem glagolu (nimam namena dati česa), zato: Nimam namena dati povoda za prepis.

Lp.

Nataša Purkat

O HEKTARIH IN GRADNJI

V tekstu nekega dokumenta je napisano: **»Na vsakih 5 ha je dopustno zgraditi enega od naslednjih objektov.«**

Moje razumevanje teksta je, da je dovoljeno graditi objekt, pri čemer velja omejitev, da je dovoljeno zgraditi samo enega in da ne moreta biti v okviru 5 ha dva objekta. Razumem, da je s tem določena zgornja meja za en objekt. Tu se opiram na besedo dopustno.

Ali pa je morda po vašem mnenju tekst razumeti tako, da mora biti najprej zemljišče veliko 5 ha in je šele s tem izpolnjen pogoj, da se lahko zgradi en objekt. Za razlago vam bom hvaležen. Upam, da mi boste spregledali, da nisem vaš član in da bo besedni oreh zanimiv tudi za vas.

Lepo vas pozdravljam
Anton Skubic

ODGOVORI

Menim, da je pravilna prva razlaga, kajti, če bi hoteli povedati drugo, bi moral biti besedni vrstni red drugačen, recimo:

»En objekt je dopustno graditi na vsakih 5 ha.«

Ana Rostohar

Pozdravljeni!

Jaz razumem podobno kot spraševalec. In res se mi postavi vprašanje, kaj pa, če je parcela manjša od 5 ha. Je treba dokupiti zemljišče za gradnjo objekta?

Julija Klančičar

"Na vsakih 5 ha je dopustno zgraditi enega od naslednjih objektov."

Poved prinaša kar tri omejitve: en objekt na površino 5 ha, in to očitno določen tip objekta, kljub temu pa pušča nekaj vprašanj nerešenih (kako je z manjšimi zemljišči, ali so lahko objekti na večji površini skoncentrirani ne enem delu ...).

Darja Tasič

SKLON ZA KOT

Ali se SKLON za KOT vedno ujema s sklonom predmeta oziroma z osebkom?

- Poznamo ga kot dobrega delavca. (Ni dileme.)
- Uporaba avtomobila kot laboratorij/-a.
- Ta molekula je ubijala tudi človeške celice, kar je omejilo njeno uporabnost kot protibakterijsko sredstvo. Njene uporabnosti kot protibakterijsko sredstvo / protibakterijskega sredstva ne moremo zanikati. (Tu se zdi, da je primernejši imenovalnik.) – Pokroviteljskemu tonu kot oblika/-i neenakovredne komunikacije se moramo izogibati. (Tu pa se zdi, da je primernejši dajalnik.)
- Po vseh teh letih njegovih poljubov ne čutim več kot poljube/-ov.
- Ni je poznal kot ženske/-o, le kot prijateljico.
- Sodelovalo je deset učencev kot testni bralci / testnih bralcev.
- Tega jezika ne doživljajo kot nekaj/nečesa svojega.

Za odgovore se vam najlepše zahvaljujem.

Aleksandra Kocmut

.....

ODGOVORI

Po mojem mnenju se nadaljevanje stavka oziroma samostalnik in pridevnik, ki sledita vezniku kot, ravnata po glagolu glavnega stavka, torej ne sprejemem česa kot česa – roditelj za zanikanim glagolom (ne sprejemem priznanja kot nagrade za delo), dati nečemu kot nečemu – dajalnik (dati priznanjem veljavo kot nagradam za delo), delati z nečim kot z nečim – mestnik (delati s priznanjem kot z nagrado za delo) ipd.

Za navedene primere pa predlagam naslednje oblike:

Poznamo ga **kot dobrega delavca**. (Njega (tožilnik) poznamo kot koga (tožilnik).)

Uporaba avtomobila **kot laboratorija**. (Uporaba avtomobila (rodilnik) kot laboratorija (rodilnik).)

Ta molekula je ubijala tudi človeške celice, kar je omejilo njeno uporabnost **kot protibakterijsko sredstvo** (omejilo njeno uporabnost (tožilnik) kot protibakterijsko sredstvo (tožilnik).

Njene uporabnosti **kot protibakterijskega sredstva** ne moremo zanikati. (Njene uporabnosti (rodilnik) kot protibakterijskega sredstva (rodilnik) ne moremo zanikati.)

Pokroviteljskemu tonu **kot obliki** (pokroviteljskemu tonu (dajalnik) kot obliki ... (dajalnik)) neenakovredne komunikacije se moramo izogibati.

Po vseh teh letih njegovih poljubov ne čutim več **kot poljubov**. (Njegovih poljubov (rodilnik) ne čutim kot poljubov (rodilnik).)

Ni je poznal kot žensko, le kot prijateljico. > **Tole je povsem drugačen primer**, ne gre za klasični stavek z zanikanim glagolom, ampak za pomen: ni je poznal kot kaj (tožilnik), kot žensko.

Sodelovalo je deset učencev **kot testni bralci**.

Tega jezika ne doživljajo **kot nečesa svojega**.

Nataša Purkat

.....

Poznamo ga **kot dobrega delavca**.

Uporaba avtomobila kot laboratorij/-a.> **kot laboratorija**

Ta molekula je ubijala tudi človeške celice, kar > to pa je omejilo njeno uporabnost kot protibakterijsko sredstvo > **protibakterijskega sredstva**.

Njene uporabnosti kot protibakterijsko sredstvo / **protibakterijskega sredstva** ne moremo zanikati.

Pokroviteljskemu tonu kot oblika/**obliki** neenakovredne komunikacije se moramo izogibati.

Po vseh teh letih njegovih poljubov ne čutim več **kot poljube**/-ov.

Ni je poznal kot ženske/**žensko**, le kot prijateljico.

Sodelovalo je deset učencev **kot testni bralci** / testnih bralcev.

Tega jezika ne doživljajo kot **nekaj**/nečesa svojega.

Darja Tasič

VIŠJI JAZ ALI VIŠJI JAZ IN PODOBNI ZGLEDI

Pozdravljeni,

pri prebiranju knjig z duhovno vsebino večkrat naletim na izraze/besede, kot so: višji jaz, avra, tai chi, chi gong enost, bela bratovščina (vnebovzeti mojstri modrosti) ... Ker opažam, da avtorji različno uporabljajo določene besede, me zanima, kaj je prav:

1. avra ali aura,

2. višji jaz ali Višji Jaz ali višji Jaz in kako potem tudi nižji jaz, kot njegovo nasprotje. Višji jaz ali duša, kot najobičajnejše to imenujemo zahodnjaki, je tisti del nas, ki se ga večinoma ne zavedamo. Skrit je za egom, torej tistim jazom, ki se ga zavedamo. Ego nekateri imenujejo lažni jaz. Ego je jaz materialnega sveta. Ego vsi dobro poznamo. Se ne zaveda naše povezanosti z vsem, kar je, hoče biti boljši od ostalih, imeti več, biti pomemben. Vedno premleva preteklost in iz nje vleče zamere ter se stalno nečesa boji v prihodnosti. Ego zaničuje, sodi druge, se čuti prizadetega, je rad žrtev /.../ V nekem trenutku razvoja pa je smiselno, da ugledamo širšo sliko in na ta način pospešimo svoj razvoj. Ljudje, ki so doživeli razsvetljenje, so stopili za omejitvami ega in se v celoti zavedeli sebe, torej svoje duše, svojega višjega jaza. Razsvetljenje je lahko začasno ali pa trajno.

(Vir: <http://srecajevna.wordpress.com/visji-jaz/>)

3. tai chi/taj či, taj čija/tai-chi, tai-chija .../kung fu, kung fuja/kung-fu, kung-fuja, chi gong/qi gong/či gong, čigonga

4. enost/Enost

Zunaj dualnega univerzuma, nas od nekdanj učijo modreci, obstaja stanje Enosti, h kateremu teži celoten manifestirani univerzum, najprej živa bitja, bodisi da se tega zavedajo ali pa ne. V Enosti doživljamo življenje v istosti. V njej ni primerjav, ni dveh stvari, dveh stanj, pojavov ali bitij, ki bi se med seboj primerjali, ker zunaj nje nič ne obstaja. Biti v Enosti pomeni poznati odgovor, ki je na vsa vprašanja isti. Daniel C. Matt piše v Bistvu Kabale (The Essential Kabbalah): 'Na najgloblji ravni božanskosti vsa nasprotja in razlike izginejo, nad njimi prevlada Enost.'

(Vir: <http://www.sensa.si/osebna-rast/kaj-pomeni-enost/>)

5. jaz sem, ki sem/Jaz Sem, Ki Sem

V Odredbah je za sprostitvev Duhovne Moči uporabljeno ime JAZ SEM. JAZ SEM je krajša oblika za JAZ SEM, KI SEM - Božje Ime, ki je bilo razodeto Mojzesu iz gorečega grma (2Mz 3:14). JAZ SEM, KI SEM pomeni »Kakor zgoraj, tako spodaj. Kot je Bog v Nebesih, tako je v meni na Zemlji. Prav tu, kjer SEM, je Božja Moč.« Tako vsakič, kadar rečemo JAZ SEM, v resnici potrdimo »Bog v meni je ...«

(Vir: http://www.jazsemgong.com/jazsemgong/wordpress/?page_id=1155)

Zelo bi bila vesela vašega odgovora.

Lep pozdrav
Marjana Florjan

.....
6. Kako pa je pri moški in ženski obliki: jogi in joginja???

Hvala.
Silva Bandelj

ODGOVORI

Svetujem takole:

1. Avra

2., 4. in 5. Vse se piše z malo začetnico. Avtorji sicer želijo poudarjati besede in jih zato pišejo z veliko začetnico, vendar ni treba.

3. Pri prevzemanju besed pa ni tako preprosto, zapis je odvisen od stopnje prevzemanja besede v slovenski jezik. Če je bil pred leti še povsem običajen zapis, kot je v izvirnem jeziku, hiter pregled rabe na spletu pokaže, da je na primer taj či (taj čija) že dobro prevzet v slovenski jezik in se je že prilagodil v zapisu, enako či gong (či gonga), podobno velja za kung fu (kung fuja), zdi pa se, da je sprejemljiv tudi kungfu (kungfuja), vsekakor pa ne zapis z vezajem.

Opomba: Pregled rabe na spletu ni merodajen za ugotavljanje, ali je beseda sprejeta ali ne, za te namene so strokovni jezikovnonormativni priročniki. Glede na to, da nekatere besede, ki so bile v jezik sprejete po nastanku zdajšnjih priročnikov, še niso obravnavane v teh priročnikih, pa je pregled rabe lahko koristen napotek o rabi besede v slovenskem jeziku.

Sodeč po pravopisu, slovenski jezik ne pozna ženske oblike samostalnika jogi v pomenu 'izvajalec joge' (podobno, kot je ne pozna za samostalnike kupec ipd.)

Lep pozdrav.
Nataša Purkat

.....
Pozdravljeni!

Kolikor sem spremljala te kroge in hodila na jogo ali podobne terapije ter iz lastnega poznavanja sanskrta, lahko povem, da v teh krogih uporabljajo kot naziv nekoga, ki obvlada jogo in s tem asane... jogi, žensko pa jogini (naglas na prvem i).

Za slovenjen izraz nisem slišala, lahko bi bila joginja, za nekako trenerje ali neke vrste terapevte in kineziologe sem slišala tudi za izraze: jogist, ženska bi bila tu: jogistka (v smislu, kot uporabljamo izraz atlet iz grščine, kar je včasih ali še zdaj tam, pomeni zgolj športnik, športnica, čeprav je bil izraz etimološko znan že v

indoevropskih jezikih, vsaj nekatere izpeljave v zvezi z glagolom: izvajati športne oz. telesne aktivnosti). Treba je vedeti, v katerem kontekstu se bo izraz uporabljal.

Lp,
Jasna Belc

Mislim, da je boljša rešitev jogistka.
Odkvisno, kaj si predstavljamo pod jogija. Ali je to mislec, meditant ali bolj telovadec?!
Enako se potem postavlja vprašanje za ženskega misleca.

Lp,
Jana Ozimek

KATERE (VSE) OBLIKE SO PRAVILNE?

Evkarionti, prokarionti, evkarioti, prokarioti, evkariotski, prokariotski, evakriontski, prokariontski. Vsi ti izrazi se uporabljajo – eni so neposredno slovenjeni iz latinščine, drugi iz angleščine.

Nekdo med avtorji pravi, da je prav prokariont/evkariont in pridevniško prokariotski/evkariotski.

Pravopis je jasen, praksa gre po svoje. Kako to rešujete vi?

Hvala.

Marina

ODGOVORA

Besedil s temi besedami še nisem dobila v roke, zato zdaj prvič razmišljam o tej dilemi. Pri strokovnih besedilih moramo lektorji sicer pogosto verjeti avtorjem, ker ni možnosti, da bi preverjali čisto vsako besedo, a tako izzvani pač pogledamo v naše 'zakone' – SP in slovar tujk. Tako dobljen odgovor je – v slovenščini je pravilno evkarionti in prokarionti, evkariontski in prokariontski. Doslej je bilo ustaljeno, da smo strokovne izraze, izpeljane iz latinščine ali grščine, izpeljevali neposredno iz teh dveh jezikov, zato ne vem, zakaj bi se zdaj bolj opirali na angleščino. Vseeno sem poskušala preveriti še v angleškem slovarju (Webster, Oxford), a teh gesel moja slovarja ne vsebujeta, sem pa na spletu našla angleško eukaryotes in špansko eucariontes. Španska oblika je zame potrditev pravilnosti slovenske oblike.

Darja Tasič

Živjo.

Preverila sem po medicinskem slovarju in ta navaja gesla prokariont in prokariontski ter prokariot in prokariotičen.

Pri geslu prokariont razlaga, da gre za organizem iz vrst bakterij /.../, in za primerjavo ponudi prokariontsko celico. Pri geslu prokariot usmerja na geslo prokariont. Torej je mogoče sklepati, da se prokariot ne uporablja.

Pri geslu prokariontski razlaga, da se nanaša na prokarionte, kot sinonim pa navaja prokariotičen. Vendar pri geslu prokariotičen usmerja na geslo prokariontski. Torej je mogoče sklepati, da se uporablja le prokariontski, kar ustreza samostalniku prokariont. Sklepati je tudi mogoče, da se ne uporablja niti pridevnik prokariontičen, tako medicinski slovar.

V nasprotju s to zadnjo navedbo pa pravopis v slovarskem delu navaja geslo prokariontičen.

SSKJ pa teh gesel ne pozna.

Po medicinskem slovarju in pravopisu enako velja tudi za evkarionta in pripadajoči pridevnik evkariontičen.

Jaz bi svetovala opiranje po pravopisu in medicinskem slovarju, torej samostalnik prokariont in pridevnika prokariontski oziroma prokariontičen. Drugemu pridevniku bi dala prednost, če seveda nimajo avtorji kakšne bolj utemeljene strokovne razlage v prid prvega.

Lp.

Nataša Purkat

KAKO PRAVILNO SKLANJATI KRUSKAL-WALLIS?

Pozdravljeni,
pri lektoriranju sem naletela na teste, poimenovane po različnih osebnostih:
Kruskal-Wallis, Kolmogorov-Smirnov, Mann-Whitney ipd.
Sama sem jih sklanjala po analogiji z Breznik-Ramovšev slovar, le pri zgledu: test
Kolmogorov-Smirnova sem naredila zvezo z desnim prilastkom.
Do zdaj sem mislila, da je tako pravilno. Kaj pa mislite vi?

Najlepša hvala za odgovor in lep pozdrav,
Tea Kačar

ODGOVORA

Odločitev za rodilnik namesto svojilnega pridevnika je pravilna.
SP, paragraf 970

Živa Švigelj

Najbrž bi bilo bolje test Kolmogorova in Smirnova. Če bi imeli na izbiro zvezi
pravopis Breznik-Ramovša in pravopis Breznika in Ramovša (v pomenu 'Breznik-
Ramovšev pravopis') – katero bi izbrali?

Peter Weiss

PODALJŠATI Z -J ALI NE

Pozdravljeni,
znašla sem se pred zagato, ki se vam morda ne bo zdela velika, ampak mene preveč muči, zato se obračam na vas za pomoč.
Gre pa za MotoGP, in sicer Veliko nagrado Valencije, ki je ponavadi napisana v medijih kot VN Valencije. Zanima pa me, ali je tu podaljševanje z -j ali ne?

Vem, da pravopis dovoljuje obe možnosti, celo tri (Valencie, Valencije, Valensije). Vem tudi, kakšno je stanje na korpusih glede rabe (FidaPlus, GigaFida ipd.), vendar še vedno ne dobim zadovoljivega odgovora. V preteklem tednu sem imela tudi v službi manjše težave zaradi tega, zato se obračam na vas za pomoč.

Torej, je VN Valencije, VN Valencie ali celo VN Valensije?

Vnaprej se vam zahvaljujem za odgovor in vas lepo pozdravljam.
Tabita Jovanović

ODGOVORI

V primeru Valencie Slovenski pravopis dopušča dve izgovarjavi [Valencija, Valensija], zapis je pa samo eden: Valencia, Valencie ...

Torej: VN Valencie

Vir: slovarski del SP

Lp, Živa Švigelj

Pravopis pravi takole:

Valéncia -e [cija in sija] ž, zem. i.
(ę) | avtonomna pokrajina v Španiji
in glavno mesto v le-tej | : v ~i

valéncijski -a -o (ę)
Valéncijčan -a m, preb. i. (ę)
Valéncijčanka -e ž, preb. i. (ę)

Jaz se tega držim.

Lp

Andreja Šeško

Kolikor jaz razumem pravopis, je za zdaj edina pravilna oblika citatna Valencia, Valencie ... z izgovarjavo [valensija, valensije ...], sčasoma pa bomo morda imeli tudi podomačeno Valencijsko, z enako izgovarjavo – [valencija]. Na možnost glasovnega podomačenja kaže namreč pravopisni primer Barcelone (SP ponuja izgovarjavo tako -se- kot -ce-), na možnost podomačenega zapisa pa npr. Chicago/Čikago. Ne vem pa, kdaj se prižge zelena luč za tako poenostavitev zapisa.

Pozdrav,
Darja Tasič

Ne vidim razloga za podaljšavo osnove z j, kadar gre le za sklanjanje, tudi pravopis tega ne predvideva. V pravilih sem sicer našla obliko podomačitve, vendar to ni podaljšava osnove z j, ampak podomačena oblika, zato torej Valencijska. Zanimivo pa je, da pravopis tega ni uvrstil v slovarski del. Torej bi pisali le VN Valencie oz. VN Valencijske.

Tako bi ime Valencia 'pokrajina v Španiji' obravnavala enako kot imena Mia (imamo tudi podomačeno obliko Mija), Pia ipd. Razlika se pojavi le, kot navaja pravopis v pravilu 963, da je mogoče pri teh samostalnikih svojilne zaimke tvoriti tako, da se osnova podaljša z j, torej Mijin, Pijin televizor, enako bi bil Valencijski program.

Valensija pa mi ni znana.

Lp.
Nataša Purkat

Slovensko pišoči naj bi se ob taki zadregi zatekel po pomoč v Slovenski pravopis. In kaj v njem izve? V pravilih pri španski pisavi (§ 1092), da se Valencia izgovori kot [valénsja], pri katalonski pisavi (§ 1091), da se piše kot Valencijska, v slovarskem delu pa je v geslu Valencia pripisan izgovor [cija in sija] – potem pa vrag vedi, kaj je prav! Po pravopisu, če ga berem prav, torej ne bi bilo ustrezno zapisano edinole Valensija. Glede na rabo in druge priročnike priporočam Valencia in torej tudi VN Valencie.

(Mogoče se komu zdi, da širim nezaupanje v priročnik, ki naj bi bil skrček odgovorov na vse trenutno slovensko kakor koli pravopisno problematično, vendar pa se ob tem vprašanju ponovno kaže, da bi moral biti veliko bolj pri sebi, kot je.)

Peter Weiss

Pozdravljeni!

Na mizi imam knjigo Borisa Urbančiča O jezikovni kulturi (19873, str. 142), zato pogled vanjo (lahko bi v roke vzela tudi katero drugo, žal nam v tem primeru SP res ne da odgovora, s katerim bi bili zadovoljni): Imena držav in dežel so večinoma prilagojena slovenščini, in to predvsem z obraziloma -ija (Alžirija, Belgija, Francija, Španija, Šlezija) in -ska/-ška (Danska, Kitajska, Norveška).

In tako kot pišemo Baskija, Katalonija in Galicija (vse v pravopisnem slovarju), pišemo tudi Valencija (tako tudi v leksikonu Sova, 2006, str. 1169). Nič posebnega, da je tudi raba ubrala to pot. Ne moremo pa trditi, da je zapis Valencia napačen.

In če za konec navedem še misel iz Seznama tujih zemljepisnih imen v slovenskem jeziku Geodetske uprave RS (2001; v katerem ni ne Valencie ne Valencije; dostopno na: http://www.gu.gov.si/fileadmin/gu.gov.si/pageuploads/PROJEKTI/Registri/KSZI/tuj_imena.pdf, 29. 11. 2012):

Uporaba tujih zemljepisnih imen v slovenskem jeziku oziroma eksonimov (eksonim je ime v kakem jeziku za topografski objekt zunaj območja, na katerem ima ta jezik uradni status) postaja z neslutnim razraščanjem informacijske tehnologije na eni strani vse bolj vsakdanja, na drugi strani pa se krepijo težnje po doslednem zapisovanju imen v izvirni, v najboljšem primeru transliterirani obliki.

Dosledno upoštevanje tega vidika bi lahko imelo vsaj dve pomembni posledici: na eni strani bi se zanemarilo dolgoletno izročilo slovenskega jezika, ki ima pri rabi številnih imen bogato tradicijo, na drugi strani pa uporabnika sili dosledno zapisovati številna posebna črkovna znamenja, kar ni preprosto opravilo; na starejših pisalnih strojih ga je na primer povsem nemogoče izvesti.

O zapisu Valensija nikjer nič.

Marta Trobec

BOŽJI Z VELIKO IN MALO ZAČETNICO

Spoštovani,
kdaj besedo BOŽJI pisati z veliko in kdaj z malo začetnico?

V zgledih božja pot – romanje, božje drevce – drevo, božja njiva – pokopališče verjetno z malo. Kako pa bi pisali BOŽJA BESEDA, BOŽJA PREVIDNOST, MATI BOŽJA, BOŽJA VOLJA, NAŠA POTA NISO BOŽJA POTA ...

Kako do občutka, kdaj res z veliko, kdaj pa je že dovolj oddaljeno od Boga, da se lahko piše z malo začetnico, da bi bila besedila (predvsem s cerkveno tematiko) čim bolj urejena glede te besede.

Lepo vas pozdravljam.

Ema Sevšek

ODGOVORI

Spoštovani.

Jaz se držim načela, da pri pridevniku Božji uporabljam veliko začetnico, ko gre za krščanskega Boga. Če pa gre za boga, ki lahko prihaja tudi iz drugih svetov, ga pišem z malo začetnico.

Lilijana Gustinčič

Spoštovani!

Besedo BOG kot lastno ime (judovski, krščanski, islamski Bog) pišemo z veliko začetnico, torej Bog. Res pa je, da se velikokrat piše bog (v nekaterih časopisih in revijah, tudi filmskih podnaslovih), kar pa je narobe, in preseneča me, da je tako, saj je v SP (2001) jasno zapisano pravilo o tem.

Svojljni pridevniki, nastali iz besed, pisanih z veliko, se po SP (2001) pišejo z veliko začetnico, če so izpeljani s priponskimi obrazili -ov/-ev (Prešernov, Andrejev) ali -in (Majin). Upoštevajoč to pravilo, se torej božji (obrazilo -ji) piše z malo začetnico (božja beseda, božja previdnost, Mati božja, božja volja, naša pota niso božja pota), razen v teoloških in bogoslužnih besedilih, kjer se piše z veliko.

Morda bi bilo bolje, če bi se svojljni pridevnik glasil Bogov in ne božji (ki je tudi vrstni pridevnik), saj bi v tem primeru ne imeli težav z zapisovanjem začetnice, a beseda se ne uporablja (niti je ni v SSKJ).

V Svetem pismu Stare in Nove zaveze (1996), v razdelku Predstavitev prevoda, je podana razlaga zapisa obravnavanega pridevnika v omenjenem besedilu.

Besedilo, ki sledi, je v celoti prepisano.

Pridevnik Božji z veliko začetnico

23. aprila 1993 je bil sprejet (19. novembra 1993 in 5. decembra 1994 pa znova

soglasno potrjen) sklep, da pridevnik Božji, rabljen v svojilnem pomenu, pišemo z veliko začetnico (po zgledu Gospod – Gospodov). Razlogi za to so svetopisemsko-teološke in jezikovno-pravopisne narave. Svetopisemski Bog je živa oseba (prim. Jer 23,36), stvarnik neba in zemlje (prim. 1 Mz 1,1sl.), Sveti Izraelov (prim. Iz 6,3), edini resnični Bog (prim. 5 Mz 6,4). S pridevnikom Božji prevajamo hebrejski rodilnik Boga (npr. beseda Boga, ljudstvo Boga itd.), ki skoraj izključno in nadvse jasno izraža svojilnost, tj. čisto pripadnost osebi svetopisemskega Boga. Ta rodilnik bi pomensko najbolj ustrezal slovenski obliki Bógov -a -o. Ker pa ta beseda ni živa, se je bilo treba odločiti za pomensko širši in zato ohlapnejši pridevnik Božji, ki poleg svojilnosti lahko izraža tudi vrstnost (v tem primeru se piše z malo začetnico). V svojilnem pomenu ga moramo pisati z veliko začetnico, če hočemo biti zvesti jasnemu in zavezujočemu svetopisemskemu izražanju. Grščina v nasprotju s hebrejščino sicer pozna pridevnik s pomenom 'božji, božanski' (gr. theíos), a ga v vsej Novi zavezi uporablja samo trikrat (Apd 17,29 v srednjem spolu: božanstvo; 2 Pt 1,3.4: njegova božja/božanska moč; deležni božje/božanske narave). V vseh drugih primerih rabi jasnejši in strožji samostalniški prilastek Boga v očitni zvestobi starozaveznemu monoteizmu (enoboštvu), kajti grški (politeistični) božji je pravzaprav pomenil božanski/bogovski: Nova zaveza tako zavestno prekinja s starim, poganskim načinom izražanja. Pomenljivo je, da se Hieronimov latinski prevod v tem natančno drži grškega izvirnika.

Tudi s pravopisnega stališča je logično, da Božji v svojilnem pomenu pišemo z veliko začetnico, sicer bi bil to edini primer, da se svojilni pridevnik iz lastnega imena piše z malo. To nam je potrdila tudi pravopisna komisija pri SAZU v odgovoru z dne 5. marca 1984: »Glede pridevnika Božji je komisija menila, da se Božji piše z veliko začetnico, kadar gre za individualno svojino (tako je tudi v slovnici).« Božji pišemo z veliko začetnico tudi v sorazmerno redkih primerih, ko ima pomen 'izhajajoč/dan od Boga' (npr. Božja postava, Božje zapovedi, Božji evangelij, Božja luč); 'namenjen/posvečen Bogu' (npr. Božja čast, Božja služba, Božje češčenje, Božji mož) ipd. Vsi temeljni prevodi Svetega pisma do 20. st. pišejo Božji z veliko začetnico. Sklep o taki pisavi podpirajo tudi vse sestrške Cerkve in raba v vseh slovanskih jezikih.

Benedikta Gungl

Leta 1996 je bila v slovenskem standardnem prevodu Svetega pisma pri pridevniku Božji (iz Bog) ponovno uvedena velika začetnica, kot so jo dolga stoletja prej v prevodih Svetega pisma pisali recimo Trubar, Dalmatin, Japelj, Stritar in nazadnje Chráska leta 1914. V samem svetopisemskem besedilu ni težav: pridevnik Božji se v židovskih, krščanskih in islamskih svetih knjigah piše z

veliko začetnico, če pomeni 'Bogov' (tega pridevnika ne uporabljamo; v krščanstvu mu ustreza 'Gospodov', 'Stvarnikov' in v Novi zavezi 'Kristusov', 'Jezusov', v islamu pa 'Alahov'), torej če se nanaša na monoteističnega Boga (ki je v vseh treh verstvih s svetopisemsko osnovo en sam in isti).

Ob ponazarjalnih primerih, ki so v Slovarju slovenskega knjižnega jezika navedeni v geslu božji, torej z malo, kakor se je takrat v skladu s Slovenskim pravopisom 1962 brez izjeme pisal ta pridevnik v verskih besedilih, lahko preizkusimo, katere zveze bi se pisale z veliko začetnico, poleg njih pa so iz Splošnega religijskega leksikona (2007) semle prepisane iztočnice s pridevnikom Božji (torej z veliko začetnico):

Božja beseda,
Božja čast,
Božja kazen,
Božja ljubezen,
Božja Mati in Božja mati,
Božja milost,
Božja podoba,
Božja pomoč: z Božjo pomočjo,
Božja pot (v Svetem pismu je to Gospodova pot),
Božja pravičnost,
Božja previdnost,
Božja sodba,
Božja volja,
Božja zapoved: deset Božjih zapovedi,
Božje kraljestvo,
Božje ljudstvo,
Božje oko (v trikotniku upodobljeno človeško oko),
Božje razodetje,
Božji atributi,
Božji blagoslov,
Božji človek,
Božji Duh 'Sveti Duh', toda Božji duh,
Božji grob (kot je opisan v Novi zavezi ali Kristusov grob, kot ga predstavljajo v cerkvah za velikonočne praznike),
Božji norček (spokornik, ki se dela norega),
Božji posrednik (ali srednik),
Božji prijatelji (mistično gibanje),
Božji Sin in Božji sin 'Kristus', toda Božji sin z množino Božji sinovi 'verujoči v Boga',
Božji služabnik in Božja služabnica (naslov, ki se pred beatifikacijo podeli pokojniku ali pokojnici).

Duh Božji, duh Božji (starinski besedni red),
Mati Božja, piše se tudi mati Božja (starinski besedni red, npr. v zdravamariji),
Sin Božji, piše se tudi sin Božji (starinski besedni red).

Vse to se nanaša na Boga: Božja kazen pomeni 'kazen (od) Boga = kazen, ki jo je določil Bog = Gospodova kazen'. – Odločitev za veliko ali malo začetnico pri BOŽJI je odvisna najprej od vrste besedila in hkrati piščeve odločitve. Takšna je (lahko) raba predvsem v teoloških, bogoslužnih in podobnih besedilih. V vseh drugih primerih pa se piše (ali se lahko piše) pridevnik božji z malo začetnico (npr. Mati božja). Vsekakor pa naj bo raba začetnice v istem besedilu enotna. – Od teh primerov je treba ločiti tiste – če je na to sploh treba opozarjati –, v katerih se pridevnik Božji tako ali tako piše z veliko začetnico, ker stoji čisto na začetku naslova (umetniške) stvaritve ali večbesednega imena, npr. Božja država svetega Avguština Hiponskega ali Božji ('Alahovi') mudžahidi (gverilska skupina).

Nadaljnji primeri v stalnih zvezah oz. frazemih in v medmetni rabi so praviloma pisani z malo začetnico:

božja dekla 'smrt',
božja norost (pri starih Grkih: obnorelost od boga),
božja hiša ali hiša božja 'cerkev',
božja pot 'romanje',
božja služba ali služba božja 'maša' (najbrž tako, če je to 'služba Bogu', ne pa 'služba Boga')
božja zavist (v antiki: zavist, ki so jo pripisovali bogovom),
božje otroštvo (brezgrešno življenje krščenca, tj. Božjega otroka), božji les 'bodika',
božji delec 'Higgsov bozon',
božji hram 'cerkev',
božji mlini (ki meljejo še posebej počasi),
božji rop 'oskrumba, onečaščenje česa svetega ali posvečenega',
božji služabnik 'duhovnik' (Božji služabnik je, kot že rečeno, naslov iz svetniške hierarhije),
človek božji in ljudje božji,
čudež božji,
križ božji,
mati božja,
ves božji dan,
za božji lon,
za božjo voljo.

Prislov BOŽJE je že v svetopisemskem prevodu iz leta 1996 pisan različno, najbrž glede na dva pomena: živeti po Božje (od Bog) in po božje častiti (od bog, bogovi).

– Posamostaljeni pridevnik Božje je v Svetem pismu zapisan npr. v zvezi Dajte torej cesarju, kar je cesarjevega, in Bogu, kar je Božjega.

Vzporednost oblik Božji in božji in razlika med njima sta v besedilih, v katerih se pridevnik Božji piše z veliko začetnico, približno taki kot pri Bog in bog: tudi tu je na eni strani monoteistični Bog zapisan z veliko začetnico in na drugi strani politeistični bog (z bogovi), ki ga pišemo z malo začetnico, v stalnih besednih zvezah v medmetni rabi toliko prej, kolikor bolj so te mišljene in občutene kot močnejše čustvenostno zaznamovane, recimo nizke. V zvezi Zgini v Božjo mater! (v podnapisu pri filmu) velika začetnica smeši preveč zagnanega prevajalca in se komu zdi morda celo žaljiva za Boga in Marijo, čeprav domnevno in formalno večja njuno slavo ter izkazuje piščevo neomajno lesenost.

Če se odločamo za veliko začetnico, bodimo pri razlikovanju v mejah možnega dosledni in natančni, saj bo morda v istem, sploh obsežnejšem besedilu treba pisati kdaj tudi božji (z malo začetnico). Veliko je marsikdaj res nejasnega ali zabrisanega, pri čemer je težko vedno ravnati utemeljeno in razumno: takrat se je dobro posvetovati z avtorjem, ki bo morda znal razložiti, kaj si je zamislil. Pri odločitvi za dosledno rabo male začetnice (božji) v tem smislu seveda ni zadrege. Pisci tu nimamo istih ločnic, tako kot nimamo vsi niti podobnih npr. pri pisanju zaimkov vi, vaš ipd. z veliko ali malo začetnico pri vikanju. Tisti, ki slabo prenašajo pravopisno določilo o pisanju Bog in Božji z veliko začetnico, češ da gre tako ali tako za bajeslovno bitje, bi táko začetnico brez zadržkov pisali v imenih Zlatorog, Kekec, Pehta, Perun ali tetka Jesen. Po drugi strani se da očitati pristranskost tistim, ki zagovarjajo pisanje Bog in Božji, ne sprejemajo pa velike začetnice v zanje zoprniških primerih Lucifer, Hudič, Satan, Satanov ipd. In že smo tik pred debato o vrtnih palčkih, ki da so edinole na našem vrtu predstavljeni v naravni velikosti. Jezik nam služi za sporazumevanje, tudi o stvareh, o katerih se ne strinjamo.

V mnogih današnjih slovenskih katoliških in evangeličanskih (torej teoloških, bogoslužnih in še kakih na cerkveno okolje vezanih) spisih je pridevnik božji pisan dosledno na stari način, z malo začetnico, čeprav sicer isti pisци pišejo samostalnik Bog z veliko. Tako je zaradi privrženosti prejšnjemu pravopisu in zaradi preprostosti, recimo v katoliških prevodih Katekizma katoliške Cerkve (1992), Kompendija katoliške Cerkve (2005) – bolje bi bilo pisati Katoliške cerkve – in knjige Josepha Ratzingerja Jezus iz Nazareta (2007). S tem ni v pravopisnem smislu nič narobe, pa tudi v verskem najbrž ne more biti, saj sta ta dela podpisala zadnja dva papeža, Božja namestnika na zemlji. Ni znano, da bi zaradi male začetnice v pridevniku božji moral kdo v pekel, tako da so pred večnim ognjem varni tudi prevajalci, uredniki, jezikovni pregledovalci teh spisov in celo papeži kot pisци. – Marsikdaj težko odločanje med veliko in malo začetnico pri pridevniku

BOŽJI lahko imamo ob prav ubornih napotkih v pravopisu (zanimivo: SP je kratica tako za Sveto pismo kot za Slovenski pravopis) slovenisti za še eno vrsto tuzemskih vic, tisti, ki verjamejo v posmrtno življenje, pa tudi za temeljito pripravo na onstranske. – Ker velja svoboda, če smo dosledni, za vse, je seveda ni mogoče odreči niti papežu in njegovim pomočnikom, ki pišejo božji, niti (odlični) slovenski prevajalki (odlične) knjige Richarda Dawkinsa Bog kot zabloda, kjer je samostalnik Bog zapisan z veliko začetnico menda samo v naslovu: ob tem kamnu se da vaditi strpnost do drugače mislečih in hkrati trdno zagovarjati lastno stališče.

Peter Weiss

BESEDA ŠKODA V MNOŽINI

Zanima me, kaj menite o rabi besede škoda v množini, npr.:

Za lažjo prijavo vse pogostejših škod na kmetijskih zemljiščih in gozdovih smo na KGZS pripravili obrazce za prijavo škod po lovni divjadi na lovnih površinah ... Leta 1991 je bilo dokumentiranih 271 primerov škod ... Volkove povezujejo z vedno večjimi škodami.

Hvala za odgovore in lep pozdrav,
Silva Bandelj

ODGOVORI

Spoštovani!

Menim, da za škodo še vedno velja, da je pojmovni samostalnik in kot tak predvsem edninski. V vseh vaši primerih bi bila raba ednine ustrežnejša, pomensko pa celo učinkovitejša.

Pozdrav,
Helena Škrlep

Pozdravljeni!

Jaz bi uporabila množino za primer škode le v primeru, da bi šlo za več različnih vrst te (npr. iz kmetijstva: škoda zaradi suše, škoda zaradi glodavcev, škoda zaradi toče ipd.)

Spodnje primere bi lektorirala tako:

Za lažjo prijavo vse pogostejše škode na kmetijskih zemljiščih in gozdovih smo na KGZS pripravili obrazce za prijavo škode po lovni divjadi na lovnih površinah ... Leta 1991 je bilo dokumentiranih 271 primerov škode ... Volkove povezujejo z vedno večjo škodo ...

LP!
Ditka Kobol

Ojla.

Po mojem mnenju je to takole prav: škode so verjetno žargon iz zavarovalništva, predvidevam, da škode v množini pomenijo 'škodni zahtevki', drugače pa pišemo in govorimo o škodi.

Škoda je edninski samostalnik, pomeni, da ga v tem pomenu ('povzročena škoda') ne štejemo.

Lp.

Nataša Purkat

Mislím, da bi bilo kljub rabi boljše ohranjati edninsko obliko. Če se le dá. Na primer: Prijavljenih je bilo več primerov škode (in ne škod). Saj gre tudi za lepši zven, mar ne?

Lilijana Gustinčič

Včasih je bilo slovnično določilo o tako rekoč obvezni ednini pri snovnih poimenovanjih v šoli predstavljeno zelo strogo, ker je bilo razumljeno preozko. Zato si je dobro prebrati, kar je zapisano v slovnici štirih avtorjev (Antona Bajca, Rudolfa Kolariča, Mirka Rupla in Jakoba Šolarja, recimo v izdaji iz leta 1973 na straneh 133–134):

»a) Sol je slana. Čisto zlato. Naš vsakdanji kruh. Na mizi je bilo troje vino. Žito je drago, naj že bo pšenica ali rž.

Kadar splošno govorimo o snoveh, jih rabimo le v ednini. Če imamo v mislih določene dele kake snovi, moramo to posebej izraziti, npr. pet hlebov kruha, današnje mleko, kos sira, tri koščke sladkorja; če hočemo označiti različne vrste iste snovi, rabimo ločilne števnike, npr.: dvoji kruh, bel in črn; troje vino; pridelal je četvero žito: pšenico, rž, koruzo in oves.

b) Dolenjska vina so lahka. V steklenicah so bile različne soli. Kadar se taja sneg, naraščajo vodé. Zabučale gore, zašumeli lesi.

Nekatera snovna imena rabimo tudi v množini, a v nekoliko drugačnem pomenu; včasih mislimo na tako različne vrste, da nam enotnost snovi ni več pred očmi; včasih pa zaznamujemo kar kraj: vodé je skupna označba za vseh vrst studence, potoke in reke; lesi so gozdovi; žita so žitna polja; trave so trate, travniki; rži so njive z ržjo.

Snovna imena v množini kažejo na različnost vrste ali pa imajo prenesen pomen.«

Do širitve nabora teh in podobnih pojmovnih in snovnih samostalnikov in do širitve njihove rabe prihaja zaradi večjih potreb po natančnejšem poimenovanju: če je bilo nekdanj dovolj javnost, so komunikologi začeli govoriti o posameznih ciljnih skupinah, ki jim pravijo javnosti, v množini. Morda se je kdaj res govorilo troji bencin (kot se je bojda troje vino), gotovo pa gre (tri) vrste (pogovorno sorte) bencina, kakor še vedno lahko pravijo in pišejo tudi tisti, ki jim v zadnjem času uveljavljeni istopomenski (trije) bencini, sladkorji, goriva ipd. ne grejo v račun. Vendar zadnjega, v množini, ne bo dobro preganjati: je že uveljavljeno, kot vidimo, tudi s podporo slovnice izpred več kot pol stoletja. Najbrž zavarovalničarji in krogi okoli njih samostalnik škoda v množini potrebujejo: »V Slovenici so zadovoljni zlasti z rastjo bruto obračunane premije osebnih zavarovanj, manj zadovoljni so z rezultatom pri likvidiranih škodah« (Nova beseda, prvotno objavljeno v Delu leta 2000). Tako povedano je gibko, gospodarno in ne

prizadeva (tj. žali) našega jezikovnega občutka, medtem ko bi drugače povedano lahko bilo vsaj okorno in dolgo.

Kaj torej reči o rabi besede škoda v množini? Če to kdo potrebuje, mu jo tisti, ki sicer večinoma čisto dobro shajamo z ednino, mirne duše lahko pustimo. Saj vidimo, da smo množino, ki je bila v ozkosrčnih šolskih krogih prvotno komajda pojmljiva, v zadnjem času brez škode prenesli tudi pri drugih podobnih samostalnikih.

Peter Weiss

Dokler škode ostajajo v strokovnih okvirih, je množina morda res potrebna in zato tudi sprejemljiva, a moramo vedeti, da se množina hitro širi tudi drugod. Napačna raba množine pri edninskih samostalnikih se je namreč močno uveljavila predvsem pri pojmovnih imenih.

napačno	pravilno
odpuščanja delavcev	odpuščanje delavcev
zapiranja tovarn	zapiranje tovarn
zniževanja plač	zniževanje plač
zmanjšanje stimulacij zaposlenih	znižanje stimulacije zaposlenih

V prvih treh primerih je trajnost ali ponavljajnost izražena že s samo besedo, zato je množina tako in tako odveč, seveda pa je raba napačna predvsem zato, ker so to edninski samostalniki.

Žal smo se na množinsko rabo kar čez noč navadili in glede na to, kako se je razpasla, le malokdo še pomisli, da to ni prav. In tako smo prišli nekako do roba. Težko je verjeti, a je res – srečamo že tudi take primere:

divjanja vetra,
zaščita pred sušami,
najboljše kreme za kože.

Če samostalnik koža rabimo v množini, pomeni nekaj povsem drugega – živalske kože, torej bi tukaj morali zapisati kreme za vsako kožo ali kreme za vse tipe kože. Med redkimi samostalniki, ki jih ta val še ni zajel, so ljubezen, sreča in veselje. Zato bi bilo dobro dvakrat premisliti, preden množini pri edninskih samostalnikih na široko odpremo vrata.

Milojka Mansoor

KAKO SKLANJATI IME IN PRIIMEK: MIRKO ŠPEGU

Zanima me, kako bi sklanjali ime in priimek MIRKO ŠPEGU?

Lep pozdrav,
Tanja Tomšič

ODGOVORI

Sklanjanje spodnjega imena in priimka poteka s podaljšanjem osnove:

Mirko Špegu
Mirka Špeguja
Mirku Špeguju
Mirka Špeguja
Mirku Špeguju
Mirkom Špegujem

Po vsej verjetnosti je v priimku naglas na končnem samoglasniku -u in ne na -e-, ki lahko povzroča zmedo zaradi analogije na besedo »špegel« (ogledalo) in posledičnega sklanjanja te besede.

Pričakujem seveda tudi mnenja kolegov.

Hvala in lep dan,
Irena Hvala

Jaz pri tem niti ne vidim težave. Po mojem mnenju se lahko priimek Špegu sklanja kot npr. Nehru, Nehruja, Paternu, Paternuja, guru, guruja ipd. Zveni podobno kot Peru, ragu, tiramisu, kanu ipd., le da je ključna razlika v tožilniku. Torej Mirko Špegu, Mirka Špeguja, Mirku Špeguju, Mirka Špeguja, ob Mirku Špeguju, z Mirkom Špegujem.

Lp.
Nataša Purkat

Sklanjala bi po zgledu Merku; Mirka Špeguja, Mirku Špeguju, Mirka Špeguja, pri Mirku Špeguju, z Mirkom Špegujem. Običajno se priimki od homonimne različice polnopomenske besede razlikujejo v naglasnem mestu, a ni nujno.

Lp
Vera Jakopič

Mirka Špeguja!

Pozdrav, Helena Škrlep

V SP 2001 piše, da samostalniki, katerih osnova se v govoru končuje na -u/ú, daljšajo osnovo z j (tako v pisavi kot govoru). Torej:

1. Mirko Špegu
2. Mirka Špeguja
3. Mirku Špeguju
4. Mirka Špeguja
5. o/pri Mirku Špeguju
6. z Mirkom Špegujem

Lep pozdrav
Benedikta Gungl

To dvoje se sklanja na način Mírko Špegu, rod. Mírka Špeguja itd. (odslej ime puščam ob strani), tož. Špeguja, tako kot slovnični paradni primer emu -ja (pa naj je u naglašen ali ne) in kot priimke Bojetu, Lucu, Omerzu, Paternu ipd. Morebitni roditelj Špegla bi zavedel stran od imenovalniške oblike, ki je pri priimkih vendarle izhodiščna in kanonična. Zato je priporočljivo tako sklanjati tudi priimek Čeru, čeprav bi ga z današnjim znanjem hitro preuredili v Červ ali Črv. Priimki pogosto niso v skladu s pravopisnimi pravili, ampak včasih razlikovalno prav v nasprotju z njimi: Oblák, ki je zapovedan v slovarskem delu Slovenskega pravopisa :: Óblak, Ǵrm :: Gêrm, Krajnc :: Kranjc :: Kranjec -- v tem pogostnostnem zaporedju. Tu bi bilo nesmiselno delati red in se ga zaradi nosilcev, ki bi lahko bili prizadeti, tudi ne sme; spremembo smejo predlagati edinole oni sami. Seveda pa pri pregibanju priimkov in pri tvorjenju izpeljank iz njih ravnamo po najboljših spoznanjih, torej z upoštevanjem pravil knjižnega jezika, kamor ob vsej spoštljivosti do kanonične, tj. imenovalniške oblike spada roditelj Kranjca, ne morda Kranjeca, za katerega moramo vedeti, ali spada k imenovalniku Kranjc ali Kranjec. (Še to: nosilcev priimka Špegel je bilo v Republiki Sloveniji leta 2000 kakih 220, nosilcev priimka Špegelj kakih 100, priimka Špegu pa menda 22. Najbrž je edini slovenski priimek, ki ga je tudi v moškem spolu priporočljivo sklanjati z ničtimi končnicami oz. je nesklonljiv, Zagrušovcem: prvotni nosilec je živel za hribom, imenovanim Grušovec (pri Dobrni), zato.)

S pozdravi.
Peter Weiss

Nekaj prispelih mnenj ni pravilnih, zato pojasnilo.

- Npr. sklanjanje v tož. Mirka Špegu, češ da gre za besedo, ki pomeni neživo, saj imajo vsi slovenski priimki, če jih nosijo moški, razen primera Zagrušovcem, podspol živosti.
- Tudi ni prav, da priimka ne sklanjamo in ohranjamo v vseh sklonih Špegu, češ da je to »izhodiščno tuje ime«. Če bi bilo tako, bi morali enako ravnati tudi pri vseh tujih priimkih.
- Ni prav tudi Mirko Špegu, Mirka Špega, Mirku Špegu, Mirka Špega, saj je takšno sklanjanje pridržano za romunske priimke, kakršen je Balanescu, pa še tu je v roditelju dvojica, in sicer Balanescuja in Balanesca (pravila slovenskega pravopisa v paragrafih 767 in 781).
- Sklanjanje Mirka Špeguta pa ni pravilno, saj tega tipa (osnova na -u, ki bi se podaljševala s -t-) v slovenščini sploh nimamo.

ZAPIS ODSOTKOV S SIMBOLOM ALI BESEDO

20-odstotni = 20 %

Na fakulteti so nas učili takole:

20 odstotkov = 20 %

20-odstotni = 20-%

Ker je oblika z vezajem nekoliko neprijetna za oko, so svetovali zapis z besedo.

Mi lahko prosim razložite, katera različica je prava in zakaj.

Lep pozdrav,

Anja

.....

ODGOVORI

Odstotke, stopinje, metre, kilograme in druge enote v slovenščini pišemo kot simbole (% , ° , m, kg) praviloma za številkami le, če pomenijo samostalnike. Iz njih izpeljane pridevnike izpisujemo:

odstotni delež, stopinjska lestvica, metrski korak, kilogramska utež, tudi v nadaljnjih izpeljankah: dvajsetodstotni in 20-odstotni delež, stoosemdesetstopinjski in 180-stopinjski obrat, dvestopetdesetmetrski in 250-metrski odsek, stokilogramski in 100-kilogramski slonji mladiček.

Nekaj več nihanja je le v kemiji, saj na farmacevtskih pripravkih najdemo napise kot 70 % etanol, vendar pa tudi povsem korektno etanol, 70-odstotni in etanol, 70 % (pojasnilo bi lahko bilo tudi v oklepaju); zadnji način je priporočljiv predvsem zaradi izrazov, kot sta molski odstotek (mol %) in prostorninski ali volumski odstotek (vol. %, % vol.). Napis 70 % etanol sicer razumemo, nekoliko ga vzdržuje in podpira tovrstno pisanje v drugih jezikih, recimo v nemščini, nikakor pa ga ne bi bilo dobro podpirati ali širiti na druge pridevnike, tvorjene iz enot, katere lahko zapisujemo s simboli.

Gospodarnost pri pisanju vendarle ima meje, sploh če trči ob estetsko načelo, sicer bi ob občasno zaželenih krajših pridevniških načinih zapisovanja izrazov z odstotki imeli uveljavljene tudi že zapise 180-°-ski obrat, 250-m-ski odsek, 100-kg-ski slonji mladiček, 20-l-ski grelnik, 24-h-ni ('24-urni') servis.

To zelo odsvetujem in priporočam izpisovanje pridevnika. Velik uspeh bo že, če bodo pišoči med številko in pridevnikom, tvorjenim iz enote, v takih primerih pisali stični vezaj. Ja, in pridevnik metrski s samo enim e-jem.

Peter Weiss

ZAPIS PROGRAMSKE OPREME

Lepo pozdravljeni,
jezikovna zagata je, ali v knjigi pustiti powerpoint kar angleško oz. kako ga posloveniti. Če je to ime znamke, je z veliko, kaj pa, če ni.

Rozalka Mohorič

.....
Kako pa je s pisanjem besed word, excel, windows, facebook, twitter, bluetooth ... (dopišite še katero)? Kdaj uporabiti kot znamko in kdaj ne?

O poslovenjenju da ali ne, smo že razpravljali, kaj pa velika ali mala začetnica. Kot pri avtomobilih? Je prav: Imam samsunga. Imam telefon Samsung.

Dobrodošlo bi bilo pojasnilo, ker tudi laična javnost sprašuje, kako pisati.

Iskrena hvala za čas, ki ga boste vložili v pojasnilo.

Boža Čož

ODGOVORA

Pozdravljeni,
posredujem lahko svojo izkušnjo ... Slovenjenja imen programskih orodij ne poznam, poznam pa lektorski dogovor, da se programska orodja kot izdelek (torej v uporabi več posameznikov) pišejo z malo začetnico (tako kot vozimo golfe, kie, ople ... na računalniku uporabljamo word, excel itd.).

Glede Facebooka in Twitterja pa je tako, da se lahko štejeta med medije komunikacije z lastnim imenom in enotno "izdajo", in sta nekakšni javni tribuni na spletu; primerjali bi ju na primer lahko s spletnimi portali časopisov, forumov ... Čeprav sem že opazila, da se ponekod pišeta z malo začetnico, sem ju sama do zdaj (glede na navedene argumente in dogovore s sodelavci) pisala z veliko začetnico.

Vesela bom še kakšnega pojasnila in druge izkušnje.

LP,

Katarina Molk

.....
Glede velike začetnice pri imenih računalniških programov ipd., ki se uporabljajo kdaj kot imenovalni prilastki, drugič pa samostojno, velja nekaj takega kot pri pisalnem stroju Olivetti oz. pri olivettiju. Kar ima zadnji Slovenski pravopis zapisano v paragrafih 107 in 147, je pač smiselno nekoliko razširiti, torej na program Word in na word ali na program PowerPoint oz. na powerpoint itd. Seveda nam večinoma sploh ni v zavesti, kaj točno sta facebook in twitter, zato ju mnogi že pišejo tako, z malo začetnico, čeprav niso nemogoče zveze kot

"družbena spletna stran Facebook".

Peter Weiss

BOLNIŠKI STALEŽ, DOPUST, ODSOTNOST, BOLNIŠKA

Pozdravljeni,
moja zagata se tiče besedne zveze bolniški stalež. Sama sem jo nadomestila z besedno zvezo bolniški dopust, a so me opozorili, da ta ni primerna in naj pustim uveljavljeno, torej bolniški stalež. Pravopis bolniški stalež označi za zdrav. žargonsko besedo, SSKJ pa za žargonsko. Kako vi to rešujete?

Hvala za pomoč.
Andreja Tasič

.....

ODGOVORI

Pozdravljeni!
Primerno se mi zdi 'bolniška odsotnost'.
Marta K.

.....

Pozdravljeni!
Sama bi uporabila izraz bolniška odsotnost oz. bi pustila bolniški stalež; mene izraz ne moti, je pravni oz. uradniški termin.

Lp
Vera Jakopič

.....

Pozdravljeni,
tudi jaz sem že večkrat premlevala to besedno zvezo in nekako mi najboljše zveni bolniška odsotnost. Npr. nadomeščanje daljše bolniške odsotnosti.

Lep pozdrav vsem.
Dobriča Vučenović

.....

Spoštovani!
Ker je beseda stalež (v besedni zvezi bolniški stalež) žargonska, torej neknjižna, bi jo tudi sama, vsaj v zapisanem besedilu, nadomestila z besedo dopust. Žargon spada med interesne govorice, govorijo pa ga ljudje istega poklicnega okolja ali konjička. Najpogosteje ga torej uporabljamo v govornem položaju. Ker v zgornjem primeru verjetno ne gre za leposlovje (čeprav sama niti v tem primeru ne bi zapisala drugače), se mi zdi edino primeren izraz dopust.

Lep pozdrav
Benedikta Gungl

.....
Dober dan.

Prav ste naredili, ko ste besedo stalež nadomestili z bolniškim dopustom. To poimenovanje se lahko tudi skrajša, torej bolniška, vendar le tedaj, ko se ponavlja. Pri skrajšani rabi je boljša raba predloga v, torej v bolniško, ne na bolniško, kajti predlog na se je tu verjetno prenesel iz zveze na bolniški dopust. Izgovarjanje na uveljavljenost je brez podlage, saj ne moremo pisati tako, kot govorimo v žargonu. Vem pa, da je včasih težko uveljaviti svoj popravek.

Lep pozdrav.
Milojka Mansoor

JUMBO PLAKAT

Živjo,

ravno lektoriram knjigo, katere avtor uporablja besedno zvezo jumbo plakat. Ali obstaja kakšna sopomenka za to besedno zvezo?

Hvala in lep dan še naprej,

Anja Cirnski

ODGOVORI

Dober dan.

Po mojem mnenju je ta rešitev odvisna predvsem od konteksta.

Če gre za oglaševalske kampanje za raznovrstne namene, so »jumbo plakati« kar prava reč, preprosto zato, ker imajo svoj pomen. Veliki, vele ipd. plakati izničijo pomen megalomanskega plakata, katerega ključni cilj je velika opaznost in temu primerno tudi veliko stane. Po drugi strani: če nekje preberemo, da je nekdo nekemu hotel povzročiti veliko škodo, je to storil z »jumbo« plakatom, ne »velikim«, »vele« ipd. plakatom, saj vsi drugi pridevniki preprosto izničijo pomen (v tem primeru ustvarjeno škodo), ki ga prinaša jumbo plakat.

In še: veliki, velik, veleplakat ipd. so lahko različno veliki, različno je tudi dojemanje, za nekoga je nekaj veliko, za drugega ne, jumbo plakati pa pomenijo ogromen plakat takih in takih dimenzij (ali vsaj naj bi, verjetno so možna odstopanja). Zavedam se, da je jumbo plakat bolj kot ne slaba ali vsaj šibka rešitev, vendar pa ima v oglaševalskih namenih svoje posebno mesto.

Pri tem pa imamo še druge možnosti, če to seveda dopušča kontekst. Če se knjiga/pisanje ne nanaša striktno na pomen oglaševanja, ampak je nekdo »samo« opazil vsebino na jumbo plakatu ipd., torej ni poudarek na oglaševanju kot takem (čeprav gre posredno seveda za to), ampak je pomen bolj osredotočen na dejanje, vsebino ipd., potem ne vidim težave z veleplakatom.

Reklamni plakat in podobni pridevniki pa se mi ne zdijo ustrezne rešitve, saj so vsi plakati bolj kot ne reklamni. No, morda se najdejo tudi drugi nameni/pomeni, vendar gre večinoma po vsej verjetnosti prav za oglaševanje, sporočanje neke vsebine čim širši javnosti.

Lp.

Nataša Purkat

Pozdravljeni,

bi rekla, da smo z jumbo plakatom za kako desetletje zamudili, posloveniti bi ga bilo treba, ko se je pojavil, zdaj pa se mi zdi izraz že toliko uveljavljen in razširjen,

da bi bilo nasilno uvajanje česarkoli drugega neučinkovito. Če ga že imamo, pa bi ga bilo morda dobro prevzeti do konca, da ne bo [jumbo], ampak [džambo], kot je treba.

Verjamem, da se moje besede komu zdijo blasfemične, morda pa se seveda popolnoma motim in kje dejansko obstaja uveljavljen primeren slovenski izraz, potem bom seveda zelo vesela poduka. Če ne, pa glasujem za čim večjo zvočno-pisno poslovenitev, četudi bo sprva na pogled smešna. Najbrž so tudi kokakola, pica, pa še veliko prej semafor in radio komu ježili lase, pa jih danes prav gotovo ne več.

Barbara Gavez Volčjak

Jaz uporabljam že nekaj let izraz veleplakat (po analogiji z besedami velemesto, veleposestnik, veleblagovnica itn.).

Pozdrav, Mija Vrečar

Pozdravljeni,
pravilen slovenski izraz za jumbo plakat je veleplakat.

Lep pozdrav
Nada Strnad

Dober dan. Tudi jaz mislim, da se je izraz veleplakat že kar uveljavil. Na spletu sem našla članek o teh plakatih, ki so ga objavile Finance. Avtorica je Sabina Petrov, naslov pa je Tridimenzionalni veleplakat z deskarjem. Če pa bi že uporabili poimenovanje jumbo plakat, bi morala beseda jumbo biti desni prilastek, torej: plakat jumbo.

Lep pozdrav.
Milojka Mansoor

Pozdravljeni.
Pri jumbo plakatu gotovo ne gre le za pomen, ampak tudi za neverbalni presežek, ki se nahaja v dejstvu, da se nekaj pove drugače, in sicer čim udarnejše. Tako delajo publicisti.
Lilijana Gustinčič F.

PISATI KRANJSKA ALI KRANJSKA KLOBASA

VPRAŠANJE IN MNENJE

Spoštovani kolegi in kolegice,

delam v oglasnem trženju Dela in danes so od mene zahtevali, da v že popravljenem oglasu o kranjski klobasi to dobroto (oprostite vegetarijanci) popravim in jo zapišem z veliko začetnico, torej Kranjska klobasa. Njihov argument je bil, da se tako zapisuje, ker je zaščiten z geografsko oznako. Klicala sem naročnico oglasa, ki mi je obupano potožila, da od nje to zahtevajo z Ministrstva za kmetijstvo, kjer so sprejeli sklep (menda), da imena z geografsko oznako pišemo z veliko.

Ker se pišem Kača(r) in se ne dam kar tako, sem poklicala na ministrstvo, kjer mi je spet druga gospa dejala, da je takšna uredba, da sicer ne ve, katera točno in kdo jo je dal, ampak da je prišla iz EU in da tudi tam vsa taka in podobna imena pišejo z veliko. Rekla sem ji, da so takšna imena tudi cviček, belokranjska pogača ipd. (drugih ne bom naštevala, da ne boste postali lačni) in da jih ne zapisujemo z veliko, ker to niso lastna imena, temveč le zaščiteni. Povedala sem ji tudi, da v EU verjetno zakone sprejemajo nemški in angleški govorniki, ki tako ali tako vse sam. pišejo z veliko. Nisva se ravno ujeli. Toda, v oglasu je ostala "mala kranjska". Namen tega pisanja pa ni tarnanje in zgražanje, temveč pozivanje k temu, da se upremo samovoljnemu postavljanju zakonov o pravilnem zapisovanju; seveda če jih postavljajo na raznih ministrstvih.

Predvsem me zanima, ali imamo kakšno moč in kaj storiti. Zanima pa me tudi, ali se jaz motim in ali v resnici obstaja zakon, ki to določa in bi ga morali lektorji poznati.

Hvala, ker ste me brali, in lep vikend!

Tea Kačar

ODGOVORI

Bravo, kolegica!

Ne dajte se. To, kar doživljate, tudi od ministrstev, je le eden od prispevkov h kulturnemu kolonializmu, ki mu je slovenski jezik priča že vso zgodovino. Vedno nas je nekdo prepričeval o t. i. mednarodnosti izrazov, češ tako pišejo in govorijo v velikem svetu, in jim je malo mar slovenske samostojnosti, za katero so padala življenja. Ta miselnost o prilagajanju veliki Evropi tudi v jeziku ni nič drugega kot kramarsko barantanje za evro več. In tako se oklicuje za pristojnega v jezikovni rabi že vsak trgovčič (glejte in poslušajte ekonomsko propagando!!!). To pa je

mogoče zato, ker najpristojnejši organ za slovenska jezikovna vprašanja, to je SAZU – Inštitut za slovenski jezik, ne stori ničesar. Molče je dovolil celo ukinitvev učinkovitega Jezikovnega razsodišča.

Uradnikom (tajnicam), ki se sklicujejo na sklepe in uredbe, ki naj bi določali citirane težnje v slovenskem pravopisu, je treba vedno le pozvati, naj povedo, kot sem že zapisal: kdo, kje, kdaj je tak predpis sprejel, kdo ga je podpisal in kje je uradno objavljen.

Čestitke za vztrajnost!

LP

Ludvik Kaluža

Zdravo.

Po mojem mnenju ni zakona, ki bi narekoval, da se takšni izdelki pišejo z veliko začetnico. Se pa strinjam, tistim na ministrstvih je treba približati poanto lektoriranja raznih uredb in zakonov, kar je trenutno zanje samo potrata denarja. Ampak le tako bodo odpravljeni nesmisli, kot je navedeni.

Lp.

Nataša Purkat

Pozdravljeni,

Glede te teme bi vam rada predstavila nekatera dejstva in mnenje.

Zaščitene geografske označbe se res zapisujejo z veliko (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:048:0023:0027:SL:PDF>).

Tak je pač dogovor, da se doseže enotnost na širši ravni.

Jasno je, da je treba uporabiti zapis z veliko začetnico v zakonodajnih besedilih ali v besedilih, ki so z zakonodajnimi kakor koli povezani – torej v besedilih, ki hočejo izpostaviti geografsko zaščiteno proizvod ali označbo porekla proizvoda. V poljudnih besedilih, med katere bi lahko šteli tudi oglase, se lahko uporablja mala začetnica zaradi razlogov, ki jih je navedla ga. Kačar, razen če bi želeli v oglasu izpostaviti, da prodajajo proizvod, ki je geografsko zaščiteno. Vendar je tak učinek v oglasu bolj smiselno dosežati z drugimi sredstvi, saj kupci večinoma niso seznanjeni s sistemom teh označb (in verjetno tudi ne želijo biti). Kakor koli, za oglasna besedila so pravopisna pravila prilagodljiva, saj so v njih dominantne druge vloge besedila (npr. vizualna, vplivajska ipd.), manj pa semantična in pravopisna ortodoksnost.

Lepo vas pozdravljam,

Irena Hvala

Spoštovani!

Glede na komentar (v poslani priponki), ki ga je podala zadnja lektorica ali poznavalka teme glede kranjske/Kranjske klobase (gre za besedilo Irene Hvala, ki ste ga prejeli med vsemi drugimi do zdaj prispelimi odgovori, opomba Boža) je treba imeti v mislih, da kadar se sklicujemo na ZGO Kranjska klobasa, to ime pišemo pač z veliko začetnico, vendar je treba upoštevati, da gre za točno določeno blagovno znamko, ZOP, ZGO ali zaščiteno specialiteto v EU (kot nekakšen patent in/ali ime blagovne znamke), ki funkcionira v tem kontekstu na omenjeni način. S tem pa za tiste uradnike ali tajnice ali vse druge državljanje (ki niso jezikoslovci ali slovenisti ali lektorji ali vsaj tako pismeni, da bi se še spomnili slovenskih pravopisnih pravil), ki jim mora biti jasno tudi to, da mora biti pri poimenovanju ZOP 'Kranjska klobasa' oz. referenčnem izdelku upoštevana prav taka receptura in sestavine, ki so opisane v omenjeni uredbi Komisije. Če ne gre za tak izdelek, si kateri koli drug podoben izdelek ne more nadeti tega imena ZOP (blagovne oz. zaščitenе (geografske) označbe = ZGO ali zaščitenе označbe porekla = ZOP), če nima značilnosti, ki so opisane v rubriki Opis kmetijskega proizvoda ali živila oz. so v njej strogo prepovedane.

Morda se zdi nekaterim, ki presojajo stvari, kot je pisanje z veliko ali malo začetnico, s stališča občno ime --> mala začetnica, lastno ime --> velika začetnica, nelogično ali nerazumljivo, da je možna tudi kakšna vmesna kategorija. Očitno je res, da pri pisanju imen blagovnih ali zaščitenih znamk / označb velja še to pravilo nediskretnosti oz. kontinuuma (zveznosti) tega pojava. Imena (samostalniki) so lahko bolj ali manj obči oz. lastni. Občnost ali lastnost imen gre pa pripisati manj ali bolj konkretnim in bistvenim lastnostim, za to, da je nekaj lastno ime. Slovenci smo za ZGO Kranjska klobasa v uredbi oz. zahtevku (vlogi) za pridobitev zaščitenе geografske označbe (ZGO) zahtevali določene bistvene lastnosti, ki so opisane kot pozitivni termini in kot negativni termini (lastnosti) (tj. kaj mora biti značilno / prisotno pri geografsko zaščitenem proizvodu in kaj ne sme biti prisotno). Vsako odstopanje, ki zadeva te bistvene lastnosti, pomeni, da proizvoda, ki ne ustreza zahtevam, pač ne moremo poimenovati Kranjska klobasa, lahko pa ga poimenujemo (navadna) kranjska klobasa (brez ZGO). Saj se tudi pri običajnem vsakdanjem izražanju izrazimo, da je nekaj kranjska klobasa z veliko začetnico (torej: Kranjska klobasa) ali Kranjska klobasa par excellence, vse drugo, kar je le podobno in odstopa v bistvenih značilnostih, pa to ni. Podobno bi lahko rekli tudi za druge blagovne znamke oz. imena, ki jih predstavljajo. Tip avtomobila Opel Corsa ima določen opis, izgled, izdelavo, različni podtipi (izmišljeno: GLX, C, LX ipd.) tega avtomobila se pa razlikujejo le po nebistvenih značilnosti (kakšen rezervoar ima - za katero gorivo, katere vrste dodatno opremo, barvo in luksuzne dodatke ima ipd.).

Enako bi lahko rekli tudi pri lastnih imenih ljudi idr. Lahko je več ljudi z enakim imenom, pa zato še ne gre za občno ime; kadar se sklicujemo na povsem konkretno osebo, pa lahko v določenih situacijah tudi rečemo: Danes pa ta oseba

X. ni tisto, kar smo od nje vajeni, torej se nam ne zdi kot X., ampak kot kdo drug - ker nastopa v kakšni drugi vlogi, izgleda kako drugače, ravna oz. se vede kako drugače od pričakovanega za osebo X (X kot njeno lastno ime). Torej tudi pojma lastno in občno ime se razlikujeta na lestvici (stopnji) individualizacije in kako daleč želimo s tem pojmovanjem in zapisovanjem priti, tako je treba včasih tudi pravila glede zapisovanja z veliko/malo začetnico v tem smislu jemati malce ohlapneje - ob tu opisanem razmisleku - v smislu kontinuuma in ne dveh diskretnih črno-belih kategorij (to nam narekujejo konkretne situacije). Z omenjenim seveda ne kršimo bolj restriktivnih (ali bolj prototipičnih) pravil pisanja (z veliko/malo začetnico) v slovenščini, ki sta jih navajala prva pisca komentarjev.

Lp,
Jasna Belc
Generalni sekretariat vlade,
Sektor za prevajanje

Če hočejo kranjsko klobaso z veliko začetnico, naj jo postavijo na začetek povedi, pa jo bodo imeli! In če je na ministrstvu kdo to zahteval pod pretvezo geografsko zaščitene oznake, je verjetno izobrazbo pridobil na podoben način kot marsikateri poslanec državnega zbora, vprašanje pa je, kaj delajo prevajalci in lektorji evropskih uredb in zakonov. Kolikor vem, jih v vladnih službah dela kar precej ...

Naročnik oglasa pa lahko uporabi verzalke (KRANJSKA KLOBASA) in tako doseže želeni poudarek.

Lep pozdrav
Tine Logar

Glede kranjske klobase se povsem strinjam z gospo Kačarjevo in s kolegi, ki so ji že pritrdili. Upam, da smo torej v večini in bomo vztrajali. Takih oziroma podobnih primerov je namreč veliko, vse več, in to na vseh področjih, nekakšnih 'trdnih' argumentov ob njih pa kar mrgoli.

Lep pozdrav vsem.
Jelka J. Makoter

Spoštovani kolegi, oglašam se malo pozno, a vendarle. Podoben primer je tabla ob cesti v bližini

Izole: Pozdravljeni v deželi Refoška. Zaščitena imena izdelkov ne bi smela povzročati hude krvi, saj se vedno lahko najde tudi taka rešitev, da bo volk sit in koza cela. Ministrstvo seveda vztraja pri svojem, a upoštevati je treba tudi, kaj

lahko povzroči raba velike začetnice v primerih, ko se povprečnim poznavalcem jezika in zakonskih določil to ne zdi logično. Če v tem oglasu ni bila poudarjena sama blagovna znamka, bi seveda moral biti pridevnik kranjska zapisan z malo začetnico. Pisec oglasnega besedila bi se lahko odločil tako, kot je predlagal gospod Tine Logar (ime postavil na začetek stavka) ali pa za ime izbral drugačne črke (verzalke). Taki zapleti skoraj vedno nastanejo zato, ker se ne išče rešitev, temveč se merijo moči. Kolegici Tei pa pohvala za pogum in vztrajnost.

Lep pozdrav.

Milojka Mansoor

Spoštovani,

hvala, da ste se obrnili k nam in z veseljem pojasnimo jezikovno zagato. V grobem in načelno lahko rečem, da zahteva po poenotenju v jeziku velikokrat ni smiselna, saj komunikacijo opredeljuje ogromno število različnih okoliščin, ki vplivajo na takšne ali drugačne jezikovne izbire.

V zvezi s pisanjem z veliko ali malo začetnico pa menimo takole: treba je ločiti med kranjsko klobaso in Kranjsko klobaso. V prvem primeru, pisano z malo začetnico, gre za vrstno poimenovanje neke jedi z določenimi značilnostmi. Če pa govorimo o zaščiteni blagovni znamki, pišemo pač z veliko, tako kot zapisujemo vse blagovne znamke (Petrol, Alpsko mleko). To ni v jeziku nič novega.

Predvidevam pa, da bo besedil, kjer bo govora o blagovni znamki, veliko manj. Drugače povedano, gre za vprašanje konteksta: če gre za poljudno, literarno ali podobno besedilo, v katerem "nekdo zaradi neznanske lakote zavije v gostilno na kranjsko klobaso", je pisanje z veliko neustrezno. Če pa gre za besedilo (npr. pravne vrste), v katerem je jasno izpostavljeno, da gre za blagovno znamko, je pisanje z veliko začetnico na mestu. Svetujem, da oblikovalci besedil na to temo v mejnih primerih konzultirajo lektorsko službo.

Lep pozdrav,

Simona Bergoč, vodja Sektorja za slovenski jezik

Za kranjsko klobaso

Pisanje zveze kranjska klobasa za mesni izdelek kar nasploh z veliko začetnico je kapitalna bedarija. Ne spomnim se, da bi v (bojda totalitarni) Jugoslaviji, v kateri smo živeli, Beograd kdaj poskusil slovenščini vsiliti kako svojo jezikovno domislico, razen generalne glade prednostnega jezika v vojski, ki pa so ji tako tekle ure čisto po svoje. Ko smo stopali v evrsko območje, so evropski politiki našim za dobrodošlico in poskusno nalomili hrbtenico z obveznim eurom v slovenskih besedilih – in uspelo jim je vsaj v zakonih in drugih besedilih, ki so menda tako temeljna, da bi slovensko poimenovanje evro onemogočilo

razumevanje zneskov, izraženih po slovensko, seveda tistim, ki ne razumejo slovenščine, spoznajo pa se na denar. Na evrskih bankovcih imamo poleg latiničnega iz zgodovinskih razlogov še grški zapis, ne pa tudi slovenskega ali še kakega domorodskega, recimo cirilskega, saj lahko kmalu postane aktualno tudi to. Kot se utegne kmalu zgoditi, da bo na bankovcih ostalo grško ime denarja, ki ne bo več grški, denar pa bo še vedno tudi slovenski, vendar zagotovo brez slovenskega imena. Jugoslovanski dinarski bankovci so imeli napise dejansko v štirih jezikih in dveh pisavah. Dobro, to Jugoslavije ni rešilo, imelo pa je simbolni združevalni pomen, ki ga pri evru pogrešamo, euro pa čutimo kot nasilje nad slovenščino. Tu kaže mišice denar, sveta vladar.

Ta odloča tudi pri velikih in tudi že manjših podjetjih, ki morajo služiti čedalje več in ki morajo neprestano premagovati konkurenco, s katero tekmujejo tudi v naših življenjih. To se je pred leti pokazalo pri zahtevi lastnice blagovne znamke Teflon, ki je pri DZS, založniku Slovarja slovenskega knjižnega jezika, zahtevala pisanje vsaj samostalnika teflon v tem slovarju z veliko začetnico. (O tem je objavila pretresljiv članek Helena Dobrovoljc v 6. številki Jezika in slovstva 2009, dosegljiv na <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-V9EKOTGR/>.) Založniku menda ni preostalo nič drugega, kot da je besedi teflon in teflonski (teflonke v natisnjem slovarju še ni bilo) kratko in malo črtal iz zadnje elektronske izdaje slovarja.

Imetnik blagovne znamke res lahko v slovarju, enciklopediji ali podobnem delu zahteva navedbo oznake, da gre za znamko, o čemer lahko beremo v 51. členu Zakona o industrijski lastnini (ZIL-1; dosegljiv je na <http://www.uradni-list.si/1/content?id=31613>). Vendar pa zakon, če znam brati prav, ne govori o veliki začetnici blagovne znamke, ampak o oznaki ® (majhen R v krogcu), ki v leksikonskih delih daje vedeti, da ne gre za vrstno (generično) poimenovanje blaga ali storitev.

Pri zdravilih že dalj časa opažamo težnje k splošnemu pisanju velike začetnice, prav tako iz svoje lektorske prakse poznam pritiske avtomobilskih proizvajalcev in trgovcev, ki v oglasih zahtevajo pisanje avtomobilskih znamk samo z veliko začetnico.

Imetnike zaščiteneh blagovnih znamk lahko po svoje razumemo: v proizvod ali storitev so vložili delo in denar in zdaj poskušajo znamki omogočiti večjo prepoznavnost in boljši položaj na trgu, sebi pa pridobiti še več denarja. To dosegajo med drugim s trkanjem na narodno zavest (slovenska blagovna znamka), z oglaševanjem, ki je drago, pa tudi z varuhi iz odvetniških vrst, ki seveda pazijo, da ime zaščitene blagovne znamke ni zlorabljeno, kar je v njihovem predstavnem svetu seveda mogoče zagovarjati. Resnica pa je tudi, da tisti, ki živimo zunaj teh njihovih predstav, vemo, da svet ni eno samo

tekmovanje, čakanje na konkurentov spregled in iskanje možnosti za prevzem česa, kar ni tvoje ali kar je v skupni lasti ali kar kaže značilnosti, kot da bi bilo skupna last.

Andrej Šmalc in Jakob Müller sta se v knjigi Slovensko tehniško izrazje: jezikovni priročnik (2011) dotaknila začetnic zaščitene imen zdravil in drugih preparatov ter imen umetnih snovi in materialov: »v gospodarskem poslovanju« jih pišemo »v izvirniku in z veliko začetnico in jih ne sklanjamo«, »kadar pa se uporabljajo v negospodarskem komuniciranju, jih pišemo podomačeno in z malo začetnico, npr. aspirin, artein, antrakol, metasistoks itd.«; »[i]sto velja za imena, ki niso (več) zaščitena, kot je npr. aminopirin« (str. 253).

Toda sam Microsoft objavlja priročnike za svoje programe (npr. Z zbirko Microsoft Office 97 do uspeha, 1997, na več kot 650 straneh), v katerih je ime Microsoft le dvakrat označeno kot zaščiteno na ta način, in sicer na ovitku in na notranji naslovni strani, medtem ko so v kolofonu Microsoftove in druge (registrirane) blagovne znamke le našteje in potem niso več označevane z majhnim R v krogu. Za pametnega je to dovolj. – Tudi če vzamemo v roke katero koli oglaševalsko gradivo ali recimo kataloge izdelkov posameznega proizvajalca ali prodajalca, zaščitena imena niso označena ustrezno.

(V slovenščini bo težko upoštevati pri Šmalcu in Müllerju zapisano priporočilo, naj zaščitene imen v delu slovenskega jezika (»v gospodarskem poslovanju«) ne bi sklanjali. To počnejo v revijah, priročnikih in še marsikje, recimo Microsoft sam v svojih natisnjenih in elektronskih priročnikih, o čemer se je mogoče prepričati v pomoči za Microsoftov program Word, npr. »Uvod v Word 2010«, kjer stoji ime v tožilniku.)

Kateri razlogi govorijo proti splošno rabljeni veliki začetnici blagovnih znamk?

(1) Prvi je sorazmerna pravopisna trdnost male začetnice pri vrstnih poimenovanjih v slovenskem jeziku in izpeljankah iz njih, kot so recimo teflon, teflonski, kokakola, opel (avtomobil) ter kseroks in kseroksirati ali doslej kranjska klobasa s pogovorno različico kranjska (kot dežurna < dežurna sestra) Dvomim, da je treba spreminjati pravopisna pravila zaradi multinacionalk, ki v slovenščini zahtevajo pisanje velike začetnice, kot je v rabi v angleščini in še kje. Slovensko pišoči (in govoreči) imamo večjo pravico do lastne kot od multinacionalk in pravnikov vsiljene rabe slovenskega jezika, in to po pravilih, ki so kot norma utrjena v skupnosti, saj nas tudi zavezanost normi (z odkloni od nje, ki jih opažamo in zaznavamo kot take, vred) vzpostavlja kot jezikovno skupnost. Diktatu multinacionalk in njihovih pravnikov se je treba upreti – če sem malo patetičen – s peresom in z izbiro ustreznih tipk na tipkovnici.

(2) Angleškimi jezikovnim in pravopisnim navadam v slovenščini podlegamo prehitro in s premalo razmisleka, ob tem pa so prakse v angleških slovarjih menda zelo različne: nekateri zapisujejo oblike, kakršne so v rabi, drugi pa tudi take, kot si jih multinacionalke želijo, recimo angleški glagol (!) Xerox v pomenu

'fotokopirati' z veliko začetnico. To je morda inovativno v angleščini, toda komajda uporabno v slovenščini.

(3) Pisanja samo določenih, pravno varovanih imen z veliko začetnico od uporabnikov jezika ni mogoče pričakovati, saj tega področja ne obvladajo niti specialisti, npr. pravniki, ki imajo praviloma samo delne poglede in vpoglede, namreč s stališča imetnika blagovne znamke, katero zastopajo. Zato bi bilo treba pisati z veliko imena vseh zaščitenih izdelkov in storitev, ki v našem predstavnem svetu nastopajo kot vrstna poimenovanja, so pa zaščiteni: uporabljati Windowse in Word, oddati pismo na Pošti, igrati Loto, voziti se s Škodo, Oplom, Volvom, pojesti dve Kranjski klobasi in piti Vodo.si, Radensko, Donat Mg (Mg se piše z veliko začetnico iz drugih, citatnih razlogov), Coca-Colo (zdaj slednjo še pišemo kot kokakolo), Čokoladno in tudi Alpsko mleko, narezati si Pikantno, Trajno, Posebno, Perutninsko posebno, Čajno, Ogrsko, Gozdarsko in Pohorsko salamo ter pri tem zobati Vrhniški, Bajtarski in Barjanski kruh. Vem, zelo nezdravo je jesti toliko salam in piti toliko različnih pijač, vendar nas bodo vse te dobrrote, opremljene z neokusnimi velikimi začetnicami, dotokle še veliko prej.

(4) Lastniki blagovnih znamk nam seveda ne bodo znali svetovati, kako naj pišemo izpeljanke iz zaščitenih imen, torej izpeljanke, kakršni sta teflonski in poguglati. Najbrž ne bo dobro, če bi nam jih kdor koli prepovedal uporabljati. Z njimi se bomo pravopisno morali znajti, kakor vemo in znamo – in to so naši predniki sorazmerno dobro znali že doslej. Od nas pa bodo zagotovo želeli, da bi namesto teflonski ali teflonka pisali kar koli takega, v čemer bi bil samostalnik Teflon po možnosti v imenovalniku ednine, torej vsaj posoda, prevlečena s snovjo, imenovano Teflon. Pogovorni selotejp je zaščiten blagovna znamka imetnika Henkel AG & Co. iz Nemčije, ki bi jo morali pisati kot Sellotape. Torej tudi v pogovornem jeziku ali v slovarju pogovornega jezika? Ob tem nastajajo nesmisli že v sami angleščini, o čemer se lahko prepričamo iz čikaškega pravopisnega priročnika *The Chicago Manual of Style*. Povzemam kritiko: »15. izdaja: Imena blagovnih znamk, ki se začinjajo z malo črko, tej pa sledi velika črka, ne smejo stati na začetku povedi. 16. izdaja: Zdaj lahko. iPad je tak primer.« (http://www.subversivecopyeditor.com/my_weblog/cmos-16-sneak-peek.html) V nasprotju z zapisanim v knjigi Helene Dobrovoljc in Nataše Jakop v knjigi *Sodobni pravopisni priročnik med normo in predpisom* (2011) (»Imena znamk in industrijskih izdelkov so torej stvarna lastna imena, pisana z veliko začetnico: Coca-Cola, Teflon, Adidas« in »Zakon govori o ‚vtisu‘, ki ga daje ime. V slovenščini je tak vtis mogoče dobiti že na formalni ravni, tj. z rabo velike/male začetnice imena«, str. 82) torej velika začetnica ne pomeni hkrati tudi zaščite blagovne znamke. (iPad se bo najbrž pisal z malo na začetku povedi tudi v slovenščini, tako kot se npr. pH ali mm: »pH čiste vode je 7« in »mm pomeni milimeter«.)

(5) Pravopisna norma in pravila, ki se jih bolj ali manj vendarle držimo, morajo biti taki, da se jih da naučiti in da se jih da učiti, npr. v šolah; teh, spreminjajočih se, saj blagovna znamka lahko zaščito tudi izgubi, če ni pravočasno obnovljena

(primera sta Gramophone in Celluloid), se ni mogoče, obvladanja pa tudi ni mogoče pričakovati od nikogar, ne od učencev ne od učiteljev. Lastniki posameznih blagovnih znamk tega ne upoštevajo, saj imajo le svoj ozki interes – pred očmi jim je le njihova blagovna znamka.

(6) Nikakor ni mogoče pristati na nekakšen vzporedni pravopisni vir, namreč register blagovnih znamk, zaščiteneh v Sloveniji (<http://www2.uil-sipo.si/Squ020.stm>), ki je glede velikih začetnic povsem neuporabno sračje gnezdo: v njem je štirikrat zapisana zaščitena znamka ALPSKO MLEKO in šestkrat ALPSKO mleko, petkrat je zapisana znamka TEFLON, ki bi jo zato lahko kdo razumel celo kot kratico (zaščitena znamka MS-DOS je kratica v obeh delih, vendar se v slovenščini pišeta z veliko večinoma samo prvi dve črki – kako je potem z veliko začetnico tu?); poslovni sistem Mercator je pred slabim desetletjem poskusil registrirati blagovno znamko gobica za teflon, vendar je bila prijava umaknjena.

(7) Presenetljivega je v registru še veliko, recimo to, da v njem ne najdemo seznama zaščiteneh znamk, ampak moramo vedeti, kaj iščemo. Seveda, saj ni namenjen jezikoslovni ali jezikovni rabi, ampak preverjanju zasedenosti določene zaščitene znamke in njenega statusa oziroma ugotavljanju razpoložljivosti kake znamke. Zaradi zapisa teflon ali kranjska klobasa ali ledeni čaj (Hrvati imajo pri nas zaščiteno ime LEDENI ČAJ, firma Radenska pa ime Ledeni Čaj) z malo začetnico v časopisu ali celo slovarju nihče, ki ima vseh sto točk, ne more trditi, da so ta imena na razpolago za splošno uporabo: za to obstaja register. Microsoft ima zaščitene znamke Windows in Outlook, ne pa tudi Word, Office ali Access. Če naj bi obvezno pisali z veliko le zaščitene znamke, bi torej po sprevrženi logiki morali pisati zadnje tri – word, office in access – vedno z malo. Ker pa imena računalniških programov miselno obravnavamo kot eno samo skupino, meja med veliko in malo začetnico pri teh Microsoftovih imenih ne poteka po ločnici med zaščitnimi in nezaščitnimi znamkami, ampak po ločnici med prilastki v samostalniški zvezi in golimi samostalniki: uporabljam program Windows/Word :: uporabljam windowse/word.

(8) Ali je res mogoče, da v Sloveniji Adidas ni zaščitena znamka? V našem registru so kot zaščitene Adidasove narisane le tri bele črte na temni podlagi ob robu rokavov in hlačnic. Pogosto pa vidimo logotip adidas, ki je vedno zapisan z malo začetnico. In tudi zaščitena blagovna znamka še pa še je v registru kot veljavna zapisana tako, z malo začetnico. Kaj torej v teh primerih, ko se velike začetnice ne drži niti imetnik blagovne znamke?

Naj sklenem: v slovarje, leksikone in enciklopedije se da zapisati ustrezen znak pri zaščitnih znamkah desno od iztočnice, ki pa naj bo taka, kot je v dejanskem jezikovnem življenju (vključno z guglati, poguglati, v slovarjih pogovornega jezika ali žargonskih slovarjih tudi Gugl v zvezi striček Gugl (1) 'spletni iskalnik Google',

(2) 'kateri koli spletni iskalnik', ipd.). To bodo znali korektno izpeljati dovolj vestni slovaropisci. Norenja z veliko začetnico nasploh pa najbrž ne bo mogoče ustaviti samo s sklicevanjem na pravopisno izročilo, na jezikoslovne kategorije in na pedagoško nevzdržnost selektivnega pisanja zdaj velike, zdaj male začetnice pri istovrstnih pojavih. To vidimo iz primerov pijemo Bizeljčana, Cviček, Jeruzalemčana, Pelinkovec (z veliko, ker so to zaščitena imena – to pisanje za vina zelo odsvetujem) proti pijemo barbero, šmarnico, bordojca, brizganec (ker vsega tega nihče noče zaščititi, reve boge ostajajo zapisane z malo). Saj človeka kar potegne, da bi prvo, z veliko začetnico poimenovano skupino imenoval nadpijače in tiste iz druge skupine brozgaste in gnojnične zvarke. V ustreznem registru se da preveriti, kaj je zaščiteno in kaj ne, in posledično preizkusiti predispozicije za obvladanje velike ali male začetnice v tehle primerih pijač: burgundec, chianti, dalmatinec, kabernet, cabernet, marvin in merlot.

Pričakovanje, da nam bodo pomagali državni organi, ki absurde, kakršen je Kranjska klobasa, celo producirajo in spodbujajo, je najbrž prazno. Treba bo dobiti zanesljivo pravno razlago, do kod smejo pri poseganju v normo slovenskega jezika lastniki blagovnih znamk s pričakovanji in zahtevami, ki dejansko presegajo njihove pristojnosti. S tem bi se nepotrebnih strahov rešili gospodarstveniki in pravniki, pa tudi mi, pedagogi, lektorji, prevajalci, jezikoslovci in vsi drugi slovensko pišoči – pred njihovimi grožnjami, ki lahko izvirajo iz strahu. Dobro bi bilo, da bi gospodarstveniki in pravniki ter slovenisti pri tem čim prej dosegli zadovoljivo soglasje, da se nam Kranjska klobasa ne bo začela upirati. Če uporabljам pravi vir (<http://www2.uil-sipo.si/s/ds.dll/02>), kranjska klobasa na začetku junija 2012 ni zaščiteno ime z veliko začetnico, saj je bila registracija imena Kranjska klobasa umaknjena. Ostajajo pa tri registrirane znamke: Košaška kranjska klobasa, KRANJSKA KLOBASA in kranjska klobasa zašpiljeno dobra (in to naj bi bilo stvarno lastno ime?). Imetnik prvih dveh so Košaki TMI, d. d., Maribor, imetnik zadnje, ki bi bila zapisana pravopisno korektno, če v imenu ne bi manjkala vejica, pa je GIZ Kranjska klobasa. Priznam: to združenje se pa res piše samo z veliko začetnico, takole: Kranjska klobasa.

Spravimo se torej nad Kranjsko klobaso. Morda tako, da poimenovanje izdelka, ki so ga registrirali kot blagovno znamko, pišemo kot krajnska klobasa, z JN. Če ne priznavamo destruktorjev, smo lahko samoironično samodestruktivni. Najbolje pa bi bilo, če se odločimo za državljansko nepokorščino z uporabo vrstnih poimenovanj, ki niso zaščitena. Tule je nekaj mojih ležečih predlogov, za znakom < pa so zapovedane oblike: sir tolminec ali sir iz Tolmina < sir z označbo geografskega porekla Tolminc (Uradni list RS, št. 101/2003), sol iz Pirana < Piranska sol, sir iz Bovca ali buški sir < Bovški sir (Uradni list RS, št. 47/2004), slovenskoistrsko ekstra deviško oljčno olje < Ekstra deviško oljčno olje Slovenske Istre, želodec iz Zgornje Savinjske doline ali savinjski želodec < Zgornjesavinjski želodec, gibanica ali murska gibanica < Prekmurska gibanica, štajersko bučno olje

ali prekmursko bučno olje < Štajersko Prekmursko bučno olje (tu vidimo, da je zaščiteno ime tako izvirno, da ga niso dali ne predlagatelji ne kmetijsko ministrstvo niti jezikovno pregledati; ime je neprebavljivo – ali naj torej kar zaupamo, da olje je?).

O gibanici piše ustrezní pravilnik v 6. členu: »Pridelovalci oziroma predelovalci Prekmurske gibanice, ki so do uveljavitve tega pravilnika uporabljali oziroma navajali ime Prekmurska gibanica za svoje proizvode, morajo pridobiti certifikat iz 4. člena tega pravilnika najpozneje v enem letu od dneva uveljavitve tega pravilnika, sicer tega imena ne smejo uporabljati oziroma navajati na svojih proizvodih.« (Uradni list RS, št. 47/2004) Ime Prekmurska gibanica sklanja torej celo zakonodajalec, torej se ga mogoče sme uporabljati tudi v množini. Določitev datuma, kdaj je zveza prekmurska gibanica postala ime, je v temle primeru ključna: kaj pa, če drugi pridelovalci (!) niso uporabljali imena, ampak vrstno poimenovanje? In tudi: ali se velika začetnica piše že v sprejemnem postopku (kot želja, saj uradne podlage zanjo še ni)? In kaj se zgodi z njo, če je predlog zavrñjen, če torej zakonodajalec npr. kranjski klobasi ne podeli velike začetnice? Postane spet mala?

Prevajalci pa si bodo želeli vedeti tole: če naj bi v slovenščini pili pijačo Coca-Cola (če se bo v slovenščini vse jedlo v imenovalniku ednine, npr. Idrijski žlikrof), ali bodo potem npr. v angleščini obvezno belili solato z oljem Štajersko Prekmursko bučno olje in morali pozabiti na angleški prevod za Prekmursko gibanico? Za odgovore in pripombe k povedanemu se zahvaljujem že vnaprej.
Peter Weiss

PISANJE DATUMOV V SLOVENŠČINI

Danes sem od naše tajnice slišala, da **naj bi v pogodbah pisali datume brez presledkov med dnevi, meseci in leti** (torej takole: 24.5.2012 oz. 24.05.2012), in sicer zato, **da ne bi mogel kdo datuma ponarediti in vpisati še kakšne številke vmes**.

Ali kdo ve, ali res obstaja takšno pravilo ali dogovor?

Renata Hari

ODGOVOR

1 Datume pišemo s številka za dan v mesecu in leto, mesec pa s poimenovanjem, ki je lahko okrajšano, ali z njegovo zaporedno (indijsko-arabsko, komajda kdaj še rimsko) številko:

8. februarja 2012 ali

8. 2. 2012 ali tudi

8. februar 2012 ali

8. febr. 2012

1.1 **Rimske številke za mesec v letu** rad piše Slovenski pravopis 2003 v pravilih (§ 13: 11. XII. 1975; § 297: V Ljubljani, 9. II. 1973), vendar pa to najbrž ni več najnavadnejši način, saj ga je Rudolf Rakuša leta 1980 odsvetoval že v desetem natisu učbenika Strojepis 1. Tovrstne številke so trdna kategorija le ob imenih vladarjev (papež Janez XXIII., kraljica Elizabeta II.) ali pogojno svetnih posameznikov (William Henry »Bill« Gates III.), za označevanje delov kakih starejših knjig ali zvezkov obsežnejšega knjižnega dela (VI. knjiga Slave vojvodine Kranjske; Etimološki slovar slovenskega jezika IV, kar pa vendarle smemo prepisati v arabsko številko – tovrstna dvojnost se vidi v dveh bibliografijah Slavistične revije, saj je letnik XLVI za pisanje in branje težavnejši kot letnik 46), za številčenje uvodnih strani v knjigah (kjer pa so male rimske številke i, ii, v, x, l itd. še manj primerne), v uveljavljenih položajih v terminologijah (žveplova(VI) kislina), redko v imenih ulic (Rožna dolina, cesta IX 6), za prepisovanje letnic v starih napisih ali za njihovo stiliziranje (MCMXCVI), znamo jih prebrati na številčnicah navadnih in sončnih ur, uporabljene pa so še kdaj. Za pisanje mesecev v datumih in za izražanje stoletij pa so zdaj že navadnejše arabske številke.

1.2 Isti pravopis piše datum še v obliki Trst, dne 11. oktobra 1983 (§ 297), kjer je določnica dne danes že malo odveč (včasih je v sobesedilu vendarle treba uporabiti zvezo z dne) in prikladna za besedila, namenjena glasnemu branju, in v obliki 29. 11. 1989. leta (§ 252), kjer je vrstilni števnik letnice utemeljeno zapisan samo, če je besedilo namenjeno glasnemu branju, in še v tem primeru je običajnejše leta + glavni števnik, najobičajnejši pa je goli glavni števnik. Najbolj navadnega načina zapisa, torej brez dodatkov v obliki Trst, 11. oktobra 1983 z

različico Trst, 11. 10. 1983, v SP 2003 ne najdemo. Svetovanje o tem, kateri način je primeren za katere vrste besedil, bi pričakovali v pravopisni stilistiki, ki je za slovenski jezik še nimamo.

1.3 To je bilo treba zapisati zato, da vidimo ponujeni nabor in konkretne primanjkljaje najpoglavitejšega pravopisnega priročnika, na katerega bi se lahko sklicevali pri zapisovanju datumov.

2.1 **Poimenovanja mesecev v datumu** lahko pisno okrajšamo na prve tri črke, pri februarju in septembru na prve štiri, maja pa izpišemo (jan., febr. ali feb., mar., apr., maja ali tudi maj., jun., jul., avg., sept. ali sep., okt., nov., dec.). Štiri mesta (praviloma tri črke + pika) pišemo v istem besedilu dosledno, če za to govorijo oblikovni razlogi, npr. zaradi podpisovanja v stolpcih.

2.2 **Druga od letnic**, ki označujeta obdobje, lahko ima za pomišljajem ali poševnico izpuščen podatek za stoletje: 1941–45 (ob navadnejšem 1941–1945) ali 2011/12 (toda samo 1999/2000).

2.3 **Letnica, okrajšana** tako, da sta zapisani le zadnji dve številki, pred katerima kdaj stoji opuščaj, torej na način 8. 12. 12 ali 8. 2. '12, je na ravni enako okrajšane pogovorne oblike (za aktualno tisočletje tudi na novodobni način »(leta) dva dvanajst«), kjer pa mora biti izpuščen del seveda razviden iz sobesedila.

2.4 **V listinah**, ki jim želi izdajatelj dati slavnostni značaj, so datumi v celoti izpisani z besedami: V Ljubljani, dne osmega maja tisoč devetsto petindevetdeset. Najbrž bi tu pri izpisu letnice z besedami prišla v poštev redkejša različica, uporabljena prav za letnice, devetnajststo petindevetdeset.

3 V priročniku slovenskega prevajalskega oddelka pri Evropski komisiji, zaradi česar so njegova pravila seveda prilagojena prevajalskemu delu (iz leta 2010) (Slogovni priročnik Komisije:

http://ec.europa.eu/translation/slovenian/guidelines/documents/styleguide_slovene_dgt_sl.pdf), najdemo glede datuma tale pravila:

»Zapisujemo ga z nedeljivim presledkom (Ctrl + Shift + Space) in ne vpisujemo ničel, če število ni dvomestno (23. 11. 2000/3. 1. 2000). Bodite pozorni na ločila pri navedbi kraja in datuma. Če datum zapišemo z besedo, postavimo mesec v rodilnik. Pri zapisovanju s številko ali besedo se ravnamo po izvirniku, vendar moramo upoštevati naslednje ustaljene primere, ko so datumi vedno zapisani z besedo:

v napotilih na naslednje dokumente:

Mnenje z dne 13. julija 2005 (mnenja Sveta)

[...]

v glavi dokumenta:

Bruselj, 24. junija 2005

pred naslovom pravnega akta:

z dne 24. junija 2005

na koncu uredbenega dela dokumenta:

V Bruslju, 24. junija 2005«

3.1 »Če datum zapišemo z besedo, postavimo mesec v roditeljnik«: to ne velja vedno, kar se vidi iz datuma, zapisanega na naslovni strani priročnika slovenskega prevajalskega oddelka: 1. oktober 2010. In tako še: »Današnji datum je 4. junij 2012« ali »Velika noč je takrat prišla na 29. marec«.

3.2 Pisanje nedeljivega presledka (še enkrat: Ctrl+Shift+preslednica) v datumu takoj za številko dneva je praktično zato, ker z njim preprečimo, da bi pri deljenju številka dneva ostala na koncu vrste, poimenovanje meseca ali njegova številka pa bi prešla v novo. V nasprotju s slogovnim priročnikom pa odsvetujem pisati nedeljivi presledki tudi pred letnico, saj so tako povezane enote lahko zelo dolge in pri oblikovanju besedila bolj moteče kot letnica, ki stoji na začetku nove vrste: 29. februarja 2012.

4 Pisanje ničel ali opuščanje presledkov v datumih, ki so zapisani s števili, s čimer naj bi menda preprečili dodajanje številke pri dnevih in mesecih, spadata med legende in mite, ki imajo z resničnostjo prav malo skupnega. Ponarejanje uradnih listin je kaznivo dejanje, ki se ga da zelo hitro odkriti z izvirnikom ali kopijo npr. pogodbe, tako da ravno pri datumu ali obrestni meri nima posebnega smisla. Prestopnik, ki se je lotil popravljanja datuma, je zgrešil številko. Tehtnejša je v tem smislu zahteva, da se pred kak pomemben denarni znesek, zapisan z rokopisno številko, postavi enačaj – črtica (vezaj) je premalo, ker bi jo kdo vendarle lahko uporabil za del z roko zapisane sedmice, npr. na obrazcu za dvig ali polog gotovine v banki. Na kakih potrdilih o prejemu gotovine ali npr. pogodbah se v takem primeru rokopisni znesek piše še z besedami. (Ker smo čez leta do leta 2000 še pisali z roko, je bilo treba znesek izpisati z (eno samo!) besedo, številsko zapisano =107.703,30 SIT recimo z eno besedo takole: enstosedemtisočsedemstotri 30/100 – en- ravno zato, da ne bi kdo spredaj dopisal kake poljubne številke.) Tatinske korifeje vam bodo zatrdile, da se danes krade na veliko bolj zvite načine.

5 Nemci pišejo datume podobno kot mi, tudi s številkami in števili (1. 9. 1995), le da pravopisu za strojno pisanje datumov v stolpcih in zaradi obrazcev pri dnevih in mesecih priporoča dosledno dvomestne številke brez presledkov v obliki 01.01.2012 ali 31.12.2012, saj dolžina zapisanega tako ne niha in se lahko v preglednicah natančneje podpisujejo dnevi, meseci in leta. Taka oblika zapisa datuma z vodilnimi ničlami je lahko določena tudi v računalniških programih, s katerimi so oblikovani računi in podobni dokumenti. Vendar pa to še ne pomeni prevladujoče rabe, nasploh pa ni priporočljiva. Ker je stično pisanje številke brez vodilnih ničel v datumih gospodarno, ga radi uporabljajo v leksikonih in enciklopedijah.

6 Če datum stoji na začetku povedi, imamo več možnosti, saj po mnenju mnogih pišočin številka dneva v mesecu (ali številka nasploh) ne sme začinjati povedi; to spada v pravopisno stilistiko, ki pa je bolj področje boljših ali slabših izbir, ne pravil.

6.1 **Kot najboljša odločitev** se kaže način »Dne 8. februarja letos ...« (dne tu

uporabimo z lažjim srcem kot v zvezi »V Ljubljani, dne 1. junija 2012«, sploh ker je lahko v tej obliki zapisan tudi datum, zapisan s samimi številkami: »Dne 1. 6. 2012 ...«).

6.2 Sploh **v manj formalnih besedilih** lahko poved začnemo preprosto na način »8. februarja 2012 je bil ...« ali »8. 2. 2012 je bil ...«.

6.3 **Tretja možnost** je »Osmega februarja 2012 se je začel ...«, vendar pa so pri izpisovanju z besedo višje številke nekaj daljše, recimo »Devetindvajsetega februarja 2012 je bil ...«. Tu je mesec odsvetovano pisati s številko ali okrajšanega: »Devetindvajsetega 2. 2012 je bil ...« ali »Devetindvajsetega febr. 2012 je bil ...«

7 Mednarodni standard za zapis datuma določa pisno obliko LLLL-MM-DD (čemur v še naprej padajočem zaporedju lahko sledijo ura, minuta, sekunda ...), ki je praktična zato, ker se da tako zapisane datume preprosto strojno urejati in ker so neodvisni od jezika in nedvoumni (zdajšnje angleške in ameriške oblike lahko povzročijo hude zaplete). Zapis v obliki 1945-05-09 je težko izgovorljiv in ga preprosto nismo vajeni, vendar pa je edini, ki ga je pri strojnem urejanju mogoče upoštevati pri naraščajočem ali padajočem razvrščanju, npr. če je dodan imenu računalniške datoteke takole (črka takoj za številko dneva pomeni različico, shranjeno istega dne):

PWeiss -- Datumi 2012-05-27a

PWeiss -- Datumi 2012-05-31a

PWeiss -- Datumi 2012-06-04a

PWeiss -- Datumi 2012-06-04b

PWeiss -- Datumi 2012-06-05a

Morda se komu zdi datum v imenu datoteke odveč, češ da je tako ali tako razviden iz podatkov o shranjeni datoteki, kar pa se pri kopiranju datotek izkaže kot varljivo. Datumi, ki bi bili v imenu datoteke zapisani v obliki 27.5.2012 ali 27.maj.2012, bi se pri razvrščanju različic datotek, označenih na ta način, obnašali zelo samovoljno in nepredvidljivo.

Peter Weiss

TO SE NE DELA

Pozdravljeni,

mene pa muči, ali je pravilno [To se ne sme reči](#) ali [Tega se ne sme reči in zakaj](#).

Še en zgled:

[Delam, kar se ne sme](#). Prav ali narobe?

Najlepša hvala za odgovor,

Tea Kačar.

ODGOVORI

Pozdravljeni!

Pravilno je [To se ne sme reči](#) – zato, ker je to pasivna oblika. Pasiv namreč lahko v slovenščini izražamo na dva načina: s trpnim deležnikom ali s povratnim glagolom. Prepričamo se lahko s pretvorbo iz aktiva ([Tega ne smemo reči](#)) – vemo namreč, da pri takšni pretvorbi predmet postane osebek ([To se ne sme reči](#)).

Lep pozdrav,

Renata Hari

Spoštovani!

Stavek je v obeh primerih trpnik, zato se pričakuje prvi sklon (osebek, ne predmet!):

[Delam, kar se ne sme](#).

[To se ne sme reči](#).

Pozdrav,

Helena Škrlep

ALI MIKE - MIKEA ALI MIKE MIKA

Spoštovani,

na vas se obračam s prošnjo za pomoč pri razrešitvi pravopisne zagate. Sem prevajalka leposlovja in pravilo iz Slovenskega pravopisa sicer poznam, vendar sem pri uglednih založniških hišah opazila določena odstopanja, zato sem malce zmedena in bi se rada prepričala, kaj je prav.

Gre za pravilo [sklanjanja tujih moških imen, ki se končajo na -e](#), Slovenski pravopis navaja primer Wallace - Wallacea, z razlago, da e za c varuje izgovor črke c kot s (str. 97, člen 772).

Na faksu smo pravilo razlagali kot: če končnica -e vpliva na izgovorjavo, jo ohranimo. Torej smo jo ohranjali tudi pri naslednjih primerih:

Mike – Mikea, Eugene – Eugenea, Dave – Davea. Pa še primer pri ženskih imenih: Jane – Janein, Grace – Gracein.

V zadnjem času pa sem v prevodih (kot rečeno, uglednih založnikov in tudi pri Delu) zasledila:

Eugene (judžin) - Eugenov (eugenov), Dave (dejav) - Dava (dava), Jane (džejn) - Janin (janin), Grace (grejs) - Gracin (gracin).

Primer imena, ki se mi pojavlja v trenutnem prevodu, je Zane. Ga lahko sklanjam Zane - Zanea, ali je bolje Zane - Zana. Kakšno je dejansko pravilo?

Že vnaprej se vam najlepše zahvaljujem za pomoč.

Lep pozdrav,
Martina Žalig

.....

ODGOVORI

[Pravopis uči](#) (772), da 'na koncu osnove izginja nemi samoglasnik, ki ne odloča o izgovoru pred njim stoječih črk za glasove č ž š dž in s, pisanega s c,' in da (773) 'krajšamo tudi, ko nemi samoglasnik preprečuje nosni izgovor: Lamartine Lamartina'. Torej spadajo v to kategorijo imena kot George Georgea, Wallace Wallacea in podobna, ne pa imena kot Dave, Mike, kjer končni e sicer res vpliva na zvočno podobo besede, a ne na izgovor končnega soglasnika. Na to, da iz roditelja Dava, Mika, ne moremo sklepati, kako se to prebere in kakšna je imenovalniška oblika, so opozarjali predvsem anglisti, a pravilo je, kolikor je znano lektorjem, za zdaj ostalo nespremenjeno. In zato zasledite tako sklanjanje pri Delu in večjih založbah, torej tam, kjer imajo svoje lektorje.

Če so vam na fakulteti to pravilo razlagali tako, kot ga razumete vi, lahko pomeni:

- da ga niso razumeli,
- da so ga namerno ignorirali ali pa

- da je prišlo do dogovora v akademskih krogih, ta pa ni dosegel (vseh) uporabnikov, in tako sledijo pravopisu (samo še) nepoučeni (= disciplinirani) pisci in lektorji in imamo v praksi nered.

Po veljavnem pravopisu se imena Dave, Mike, Eugene, Zane ... sklanjajo Dava Davu ..., Mika Miku ..., Eugena Eugenu ..., Zana Zanu ...

Darja Tasič

.....

Pri sklanjanju tujih imen veljajo določena pravila, ki pa si jih pisci zelo pogosto razlagajo po svoje. Enako je tudi pri sklanjanju lastnih imen z izglasnim e-jem. Primeri, kot so Mike, Mikea, Dave, Davea ipd., so napačni, saj velja, da nemi -e v izglasju v imenovalniku nato v drugih sklonih odpade, zato je edino pravilno sklanjanje Mike Mika, Dave, Dava ipd.

Seveda pa so posebnosti: če -e v izglasju varuje izgovor pred njim stoječega soglasnika, ta e ostane, primeri za to so Wallace, Wallacea (kot omenjen pri avtorici) in še npr. George, Georgea ipd. Pri Georgeu je treba paziti na preglas še v orodniku, saj pogosto pišejo z Georgeom, namesto z Georgeem. To velja za moška imena.

Pri Jane in Grace je drugače. Imeni se pravzaprav sploh ne sklanjata, ker pašeta v 3. ž. sklanjatev in torej ista oblika ostaja v vseh sklonih. Pri tvorbi svojilnih pridevnikov (kot navaja avtorica) pa sta dve možnosti – če se osnova konča na samoglasnik: 1) podaljšava osnove z j, če se osnova konča na i ali y, in 2) neobvezno podaljšanje osnove, če se ta konča na e, a, o, u, tako je pravilno Janina in Gracina slika. Pravopis npr. navaja primer Beatrice, Beatricin, Inge, Ingin, ob tem pa tudi Desiree, Desireejin.

Tako torej ime Zane paše v prvo skupino izmed omenjenih, nemi -e v izglasju v imenovalniku pri nadaljnjem sklanjanju odpade in se sklanja Zane, Zana, Zanu ipd. in Zanova slika.

Lp.

Nataša Purkat

ČLOVEK, KI OPRAVI ULTRAZVOK

Spoštovani.

Zanima me, kako bi tvorili besedo oziroma poimenovali človeka, ki dela/opravi ultrazvok? Po možnosti ne opisno. Ultrazvočist? Strokovnjak za ultrazvok? Ultrazvočni diagnostik? (Recimo: hokej - hokejist, radiestezijska - radiestezijski ...)
Hvala za pomoč in lep pozdrav.
Andreja Šeško

.....

ODGOVORI

Kaj pa ultrazvokolog kot rentgenolog?
Marjanca

Naziv poklica tistega, ki opravlja ultrazvok, je sicer radiološki inženir oziroma radiolog, ker pa iz tega ni razvidno, da je ta oseba naredila ultrazvok, ne gre drugače kot opisno; radiološki inženir, ki je opravil/opravlja pregled z ultrazvokom. Problem enobesednega poimenovanja je to, da ima ta beseda v nasprotju z večino na področju naravoslovnih znanosti v sebi besedo slovenskega izvora – zvok. Poklici iz samostalnikov se v slovenščini tvorijo na -ar, ampak za tistega, ki dela zvok, preprosto ni enobesednega naziva, verjetno zato, ker to ni človek oziroma je človek, ki dela zvok, ožje opredeljen, npr. pevec. Pripona -ist pa se dodaja besedam za poklice, tvorjenim iz prevzetih besed. Pa vendarle bi bila po analogiji z anesteziist (po SP anesteziolog, op. M. M.) ipd. najprimernejša ravno beseda ultrazvočist s spremembo v č vred, ker tako kaže raba, čeprav je bore malo primerov, a je videti, da je to pogovorno poimenovanje tega poklica.

Maša Močnik, Mateja Modrijančič

Pri tvorjenju besed je – od primera do primera – nujno treba upoštevati vrsto pravil, ki jih poznamo v slovenščini, vendar nikoli ne pozabimo tudi na to, da mora nova beseda zveneti lepo in neprisljano. Vsega torej sam nikakor ne bi napenjal na kopito, ki sicer ustreza v številnih drugih primerih. V vašem primeru mislim, da izraza ultrazvočni diagnostik zlepa ne bomo zamenjali s kakim enobesednim terminom, ki bi paral naša ušesa.

Lep pozdrav
Tine Logar

Človek, ki opravi/naredi ultrazvok – ne vem, zakaj bi iskali eno besedo za to poimenovanje. Ne najdem ne praktičnega ne strokovnega razloga za to. Pravzaprav ni človeka/strokovnjaka, ki bi SAMO opravljal/delal ultrazvok. To

naredi vsak zdravnik, za natančnejšo diagnostiko pa to opravljajo radiologi, pravzaprav specialisti radiologi. Ultrazvočna diagnostika je le del radiologije. Zato bi morda v tem smislu takega radiologa lahko poimenovali ultrazvočni diagnostik, ampak še to samo za konkretno preiskavo. Kolikor jaz poznam zdravstvene delavce, ne verjamem, da bi se radiolog specialist strinjal z enobesednim poimenovanjem, če za svoje delo uporabi eno od naprav/orodij, ki se pač uporabljajo v radiologiji. Morda ima spraševalka konkretnije jezikovne okoliščine za premislek o tem
Kristina M. Pučnik

Med sabo si pravijo ultrazvočist. Uraden naziv je spec. radiolog ali spec. druge stroke, naziva ultrazvočist uradno, v naši medicini ni. Sonographer je naziv iz ZDA, kjer to delo opravljajo višji medicinski tehniki, ki niso zdravniki. V Evropi pa UZ opravljajo praviloma zdravniki specialisti.
Maja Nemec

SLOVENSKA ISTRALI SLOVENSKA ISTRALI?

Pozdravljeni,

prosim za strokovno utemeljitev rabe male/velike začetnice pridevnika slovenski v nenaselbinskem zemljepisnem imenu, ki označuje slovenski del Istrskega polotoka, to je slovenska/Slovenska Istra.

Menim, da prva beseda sploh (še) ni del zemljepisnega imena, temveč ga zgolj (še) natančneje določa, podobno kot je v primeru avstrijska Koroška.

Proti rabi velike začetnice govori tudi dejstvo, da ne rabimo velike začetnice, ko govorimo o hrvaškem delu Istre, torej zgolj Istra oz. hrvaška Istra ali hrvaški del Istre, ne pa Hrvaška Istra.

Zavedam se, da je pogostost rabe male/velike začetnice v prid slednji, kar si razlagam z močjo prestižnosti, ki jo pač ima velika začetnica ...

Kako se torej odločiti?

Hvala za odgovor in lep pozdrav

Vladka Tucovič

ODGOVORI

Jaz pišem slovenska Istra. Vedno.

Andreja Šeško

Pri zvezi 'slovenska Istra' vztrajam pri zapisu z malo začetnico, ker tu ne gre za uradno poimenovanje pokrajine. Če bi se odločili za zapis z veliko, bi namreč morali tako pisati tudi Slovenska Štajerska, Slovenska Koroška, česar pa verjetno ne zahteva noben pisec.

Darja

Spoštovani!

Sama sem razmišljala podobno kakor ga. Tucovič, a me je ga. Sonja Starc s primorske univerze prepričala, da sami že kar nekaj časa uporabljajo izraz Slovenska Istra, zapisano z veliko, in sicer namesto Obala, ki ni ustrezno poimenovanje (ker gre tudi za zaledje). Zapis z veliko se uveljavlja na Primorskem tudi v političnem smislu (v imenih njihovih organizacij). Morda se bo oglasil še kdo, ki ve o zadevi več.

Pozdrav, Helena Škrlep

Pozdravljeni.

Načela, da je zemljepisno lastno ime samo Istra, ne pa tudi na primer Slovenska ali Hrvaška Istra, smo se držali tudi v uredništvu Enciklopedije Slovenije. Zato smo se zapisu »slovenska Istra« izogibali (slov. krajšali – po notranjih določilih o rabi krajšav); izjema so položaji, ko »Slovenska Istra« nastopa v vlogi lastnega imena (vojaška, vojaško-upravna enota), na primer okrožje Brkini – Slovenska Istra, OK KPS Brkini -- Slovenska Istra). Podobno bi to pravilo veljalo, če bi šlo za ime društva, časopisa, pevskega zbora itd.

Tončka S.

Z Istro je nekaj podobnega (seveda, ne enakega!) kot je s Korejo. Korejo je 38. vzporednik ločil na severni in južni del Koreje. In pridevniški del nastalih dveh držav pišemo z veliko začetnico: Severna in Južna Koreja. Istro je Dragonja (bolje rečeno: dogovor Bakarić-Kardelj) ločila na večji južni hrvaški del Istre, ki se ji pravi sicer samo Istra, in naš, manjši severni del Istre, ki ga domačini imenujemo že iz davnine (za razliko od Istre) Slovenska Istra. Ker ta del naše Istre tako imenujemo, je torej to lastno ime. In kako naj ga drugače pišemo kot z veliko začetnico?

Lep pozdrav

Marcel

Spoštovani,

če izhajam iz dejstva, da smo v zvezi z zemljepisnimi imeni jezikoslovci podrejena stroka, predlagam predvsem uporabo zveze slovenski del Istre. Če je pa poimenovanje Slovenska Istra citatno, npr. v naslovu arhivskega fonda Okrožni odbor Osvobodilne fronte Slovenska Istra (1943–1944), začetnici v ustreznem kontekstu ohranjamo. V tem me potrjuje tudi Slovenski zgodovinski atlas (Nova revija, Ljubljana 2011).

Alenka Božič

Slovenska Istra – držim se male začetnice, ker tudi jaz to zvezo primerjam z avstrijsko Štajersko, avstrijsko Koroško, s slovenskim Krasom ipd. Saj gre za del Istre. Je pa res, da je velika začetnica zelo pogosta. Če bi želeli utemeljevati veliko (Slovenska), bi morali imeti natančno in tudi uradno določitev tega geografskega območja.

Kristina M. Pučnik

Spoštovani,

za slovensko Istro se strinjam z gospo, ki je odprla vprašanje. Sicer je pri tej stvari res dobro poznati zemljepis. Ravno zaradi tega imamo težave pri pisanju velike začetnice za zemljepisna imena. Pravila poznam, z znanjem zemljepisa pa se ne morem ravno hvaliti.

Lepo Vas pozdravljam.

EMA SEVŠEK

Dober dan,

tudi jaz menim, da je pravilen zapis slovenska Istra, tako kot slovenska Koroška, lahko tudi slovenski del Istre. Dolga leta sem bila urednica primorske strani pri časopisu in sem žal morala popustiti zahtevi lokalnih politikov, da je treba pisati Slovenska Istra, hrvaški del pa je ostal hrvaška Istra. Je bilo pač tako, da na SAZU ni bilo nikakršnega mnenja, geografi pa so podprli veliko začetnico in zmagal je dopisnik iz Kopra. Razlaga, da je ime Slovenska Istra nadomestilo za Obalo, ni utemeljena, saj smo tedaj sočasno pisali Slovenska Istra in Obala (Obala je bila ime za vse tri obalne občine). Slovenski pravopis se je tudi tukaj modro izognil problemu, imamo pa zdaj priložnost, da sestavljavce opozorimo na to luknjo, ki povzroča hudo kri in dela zmedo. Nikoli ni prepozno, da se zapis spremeni, če je to utemeljeno.

Lep pozdrav.

MILOJKA MANSOOR

Mislil sem, da ste v celoti zadeli bistvo problema in ga tudi pravilno rešili, torej: slovenska Istra.

Lep pozdrav

TINE LOGAR

TWITTER IN TVITERAŠI ALI TVITARJI

Pozdravljeni,

glede na zelo različno rabo v medijih me zanima pravilen zapis besed, kot so: [Twitter](#), [twitt](#), [twitteraši](#), [Google](#), [Facebook](#), [facebookovci](#) ... Ali je le-te bolje posloveniti: [Tviter](#), [tvit](#), [tviteraši](#) ...

Hvala za vaš odgovor.

Lep pozdrav

Mateja

ODGOVORA

1. Pozdravljeni.

Menim, da smemo sloveniti le dogovorjene, v pravopisu in SSKJ objavljene besede. Kar tam ni zapisano, so citatne besede, ki v naš jezik šele prihajajo – zanje pa dobro vemo, kako z njimi ravnati.

Če bomo strokovnjaki dosledno upoštevali pravopis, SSKJ in druge strokovne priročnike, bomo dober zgled za preostalo laično javnost. Zame je to kot upoštevanje zakonodaje! Veliko škode smo naredili z neupoštevanjem zapisanega, saj je le zapisano splošno veljavno in za vse dogovorjeno.

Lep pozdrav

Tanja Tomšič

2. Meni je ideja o poslovenjenju tega všeč, kar kaže tudi čedalje pogostejša raba, vendar se bojim, da še malo prehitavamo. Tako in tako bo raba vodila v to, da se bodo tudi ti pojmi sčasoma povsem udomačili, vendar je v tem trenutku mogoče malo še prezgodaj za tviteraše ipd. Poleg tega lahko s takim prehitvanjem naredimo več škode kot koristi, saj se lahko uveljavi (mogoče boljše različice) tviterji, tvitarji ipd., da ne bo zmeda, kot je bila s cedeji, cedejkami, CD-ploščki, CD-ploščami, ploščami CD itd. S Twitterjem bo pa tako in tako problem, ker je to tržno ime, in ga po mojem mnenju ne bo mogoče pisati drugače kot kvečjemu skladno z našim pravopisom. Do butika, kokakole, pice ipd. po mojem mnenju ne bo šlo. Ali pač ... To bo pokazala prihodnost.

Nataša

SMS, S SMS ALI Z SMS

Pozdravljeni, zanima me, kako pravilno sklanjamo: s SMS-om (esemesom) ali s SMS-jem (zaradi izgovorjenega polglasnika za soglasnikom?)

Hvala za odgovor.

Marjanca

Dodajam še vprašanje: Ali pišemo predlog s pred kratico SMS ali predlog z SMS, ker izgovarjamo z esemesom?

Boža Čož

ODGOVORI

1. Glede SMS pri predlogu in sklanjanju:

odvisno od tega, kako kratico izgovarjamo:

esemes>> Z esemes (zveneči soglasnik/predlog pred samoglasnikom); z esemesom

sms >> S sms (nezvenečipred nezvenečim); s smsjem

Lep pozdrav.

Milena Fabiani

2. Za SMS je v SP analogija v SS, STA, a žal brez navedbe orodnika, medtem ko pri tistih, za katere navede izgovarjavo s polglasniki (SS | Slovenska slovnica |, SSK, SSKJ [sðsðkðjð], SŠK ...),

orodnik najdemo – s ...-em (čeprav bi to znali sami tvoriti)!

Med težjimi primeri iz glasoslovja najdemo o kraticah, formulah in simbolih (1021), da jih beremo /.../ črkovalno, npr. PTT [pðtðtð], SP [espé] ... Torej imamo obe možnosti in je primerno, kar zadeva izgovarjavo in z njo povezano sklonsko obrazilo, oboje, tako s SMS-jem [ssðmðsðjem] kot s SMS-om [zesemesom].

Dilemo, ali je pri tem drugem pravilna zveneča ali nezveneča varianta predloga, pa odpravi slovarsko geslo: z predl., pred nezvenečim pisnim soglasnikom (tudi če se izgovarja zveneče) varianta s (Če ti razlaga ni takoj jasna, ti zadevo končno razjasnita primera: s Saale [z zale] in s Siegfriedom [z zikfridom]). V pravopisu bi torej morale pisati še s SS-om, s STA-jem.

Darja Tasič

JUD, JUD, ŽID, ŽID

Spoštovane kolegice in kolegi,
lepo prosim za pomoč, ki jo nujno potrebujem. Kakšna je (če je) razlika med izrazoma Jud in Žid? Zgolj etimološka ali tudi vrednostna?
Kako vemo, ali je imenovani jud v besedilu pripadnik Izraelovega rodu ali zgolj vere? Ali so z veliko začetnico mišljeni prebivalci današnjega Izraela, z malo pa kjerkoli po svetu?
Zakaj naj bi bila oblika Jud primernejša? Ali ni germanizem? Kako pa naj potem zapišemo, da "so Judje/judje živeli v Židovski ulici"?
Najlepša hvala za nasvete.
Barbara Volčjak

ODGOVORI

Spoštovana kolegica Volčjakova,

poimenovanje za pripadnika naroda Jud je kot priročnik začel na račun Žida poudarjati v slovarskem delu SP 2001 s ponatisi. Predvsem predstavniki slovenskih Židov so si menda želeli eno samo ime, in ker je Žid po njihovem večkrat slabšalen, so (si) izbrali po njihovem primernejše ime Jud. Vendar pa so jezikovne prakse na Slovenskem različne in v kakih okoljih je slabšalno uporabljeno ravno jud/Jud, žid/Žid pa ne. Zaradi zgodovinskih razlogov je najbrž neprimerno ukrepati proti imenu Žid (in izpeljankam iz njega), zato Židovsko ulico ipd. seveda puščamo, zaradi povedanega pa ima jud/Jud pri samih slovenskih Judih/Židih prednost. In še nekaj je: v nekdanjih časih, recimo svetopisemskih, govorimo in pišemo o Judih, in če ostanemo pri tem imenu, nimamo težav, kdaj v poznejših zgodovinskih obdobjih bi prešli na Žide. (Tovrsten prehod imamo tudi od Slovanov k Slovencem ali od Ogrov k Madžarom.)

Jud/Žid, pisan z veliko začetnico, je pripadnik naroda kjer koli, v Izraelu ali kje drugje (prebivalci Izraela so izraelski državljani, Izraelci, po narodnosti pa potem Židje, Arabci, Palestinci ...), jud/žid pa je pripadnik vere spet kjer koli; pridevnik judovski/židovski se nanaša na narod in na vero vsepovsod. Kaj se skriva v pridevniku, nam pove sobesedilo, sicer pa se moramo pri razumevanju znajti, kakor vemo in znamo. Še najlažje je, če se nam ni treba ali če pridevnik razumemo na široko. Mislim, da je tako.

Vse dobro želim – in srečno.

Dr. Peter Weiss

Spoštovani,

Klemen Jelinčič Boeta, strokovnjak za področje judovstva, uporablja v svojih knjigah (Uvod v judovstvo in Kratka zgodovina Judov idr.) samo izraz Judje. Na novinarski konferenci ob izidu ene od knjig so ga vprašali glede obeh izrazov. Kolikor se spomnim, ni natančneje pojasnil, vendar je zanj edini sprejemljiv izraz Judje. Opozoril je na ime pokrajine Judeja, od koder prihajajo Judje. Morda bi za natančnejšo razlago vprašali kar njega.

Upam, da vam bo v pomoč. Lep pozdrav

Vlasta Kunej

Spoštovana Barbara,

ker se je moj arhiv na računalniku trenutno nekam skrila, vam bom odgovorila po spominu in zato morda malo bolj površno.

Številka revije Dialogi 1-2/2009 je bila posvečena temi o judovsko-krščanskih odnosih. Pri urejanju in lektoriranju smo se soočili z vsemi problemi, ki jih naštevate.

Razlikovanje med Judom in Židom se je uveljavilo v novejši družboslovni literaturi po podobnem principu, kot je uvedeno razlikovanje med Romom in Ciganom, torej predvsem zato, da bi se izognili stigmatizaciji. Zato se danes v družboslovju in humanistiki skoraj izključno uporablja samo še Jud, Žid pa je ostal v leposlovju. Tudi mi smo se takrat odločili za Juda, tudi po posvetu z Judovsko skupnostjo Slovenije (ki se torej tudi imenuje judovska, ne židovska). Gre torej za novejšo, čisto družbeno pogojeno odločitev.

Pri lektoriranju teh Dialogov smo se srečali tudi z dilemo, ali pisati Jud z veliko začetnico ali pa jud z malo. Po SP bi se moral jud pisati z malo kot pripadnik religije, z veliko pa kot pripadnik naroda. Pri Judih se to dvoje seveda prepleta ali prekriva in tudi mi smo pri zelo raznolikih tekstih, ki smo jih objavili (zgodovinski, filozofski, teološki ...), ugotovili, da rabe ne moremo dosledno pomensko razlikovati, zato smo se preprosto odločili za pisanje z veliko začetnico, ker smo menili, da bomo s tem lažje zaobjeli oboje: ljudstvo in vero.

Če pa gre v vašem besedilu za jude zgolj kot pripadnike religije, je pisanje z malo seveda smiselno.

Lep pozdrav

Emica Antončič

Judje, Judi, Židje, Židi ...

Kolegi so spraševalki pojasnili bistveno o judovskih/židovskih enakopomenkah in/ali različicah, z etimološkega stališča bi lahko kaj dodal večkratni doktor Krašovec, življenje, leksikografska dela, leposlovje in publicistika pa nam razkrivajo različno rabo v različnih kontekstih. PUSTIMO TEM IZRAZOM, IMENOM BITI. V Enciklopediji Slovenije se v geslu Judje kljub nevariantni iztočnici pojavijo Židovska ulica in Židovska steza ter v literaturi Židje. Slovenci, prebivalci preprišnega ozemlja, občutimo preplet germanskega in romanskega kulturnega izročila. V leksikografiji ima tako kot v javnosti prednost poimenovanje Judje oz. Judi (po veroizpovedi judje oz. judi), sledijo mu Židje/židi ter Izraelci. Enakopomenska različica Judi kot edina izbira ni prepričljiva.

Alenka Božič

Dilema Jud/Žid, jud/žid je dosti bolj preprosta, kot se nam zdi. Izmed vseh štirih različic je različica Jud najbolj pravilna. Beseda Jud izhaja iz toponima Judeja, ki je dežela iz katere prihajajo Judje, pri čemer se dežela sama imenuje po Jakobovem sinu Judi. Beseda Žid prihaja iz italijanščine in je verjetno starejša od besede Jud, saj vemo, da so Judje na ozemlju Karantanije prisotni že v 10. stoletju. Večji del teh Judov je prišel iz Apeninskega polotoka, kjer so si Judje takrat večinoma rekli Guidei ali fonetično Džudei, od koder pa seveda Žid ni daleč. Glede na to, da tudi Primož Trubar uporablja v svojih besedilih besedo Jud in ne Žid, kakor tudi to, da se deželi Judov ne reče Žideja, se je Judovska skupnost Slovenije odločila, da uporablja besedo Jud. Beseda Žid sicer ni nepravilna in ni slabšalna, kot se pogosto razlaga, temveč je zgolj manj knjižna in bolj pogovorna. Ali prav se piše z malo ali pa veliko, pa za Jude ni dilema. Etničnega in verskega vidika judovstva se ne da ločiti in je zato vsak človek judovske veroizpovedi tudi etnično Jud, kar pomeni, da se v nobenem primeru ne more uporabljati besed jud in žid z malo začetnico. Vztrajanje pri mali začetnici ni nič drugega kot zanikovanje pravice Judom do nacionalne samoodločbe. Zelo preprosto. In tudi če vzamemo v obzir kritiko nacionalizma in sprejmemo dejstvo, da so narodi izum 19. stoletja, pišemo Jude z veliko, ker so tudi v tem primeru še vedno etnično-religiozna skupnost, kar se piše z veliko. Enako kot na primer pri Samarijanih, ki so prav tako etnična skupnost, ki je bila izoblikovana na osnovi verske identitete.

Lep pozdrav,
s spoštovanjem
Klemen Jelinčič Boeta

Spoštovani!

Na vprašanje Barbare Volčjak o Judih in Židih je odgovorilo že več kolegov, sam pa bi rad opozoril na nekatere doslej manj izpostavljene vidike. Nedvomno je etnonim Jud v slovenščini germanizem. V knjižnem jeziku je bil v rabi od Trubarja do druge polovice 19. stol., ko se je slovenski knjižni jezik začel načrtno otresati nemških jezikovnih prvin in se vračati k svojim slovanskim koreninam. Dejstvo je, da je v stari cerkveni slovanščini, najstarejšem slovanskem knjižnem jeziku, že od 9. stol. izpričan izključno etnonim židovin (mn. židove). Med jezikoslovci prevladuje mnenje, da je bil ta etnonim prevzet na južnoslovanskem ozemlju iz poznoantične romanščine (podrobneje o tem piše Marko Snoj v 4. knjigi Bezlajevega Etimološkega slovarja slovenskega jezika, Ljubljana 2005). Na Koroškem se je etnonim Žid ohranil v imenu Zeduškaves, nem. Judendorf (pri Trnji vasi blizu Celovca, podatek je iz Krajevnega imenika za Koroško iz l. 1883). Jezikoslovec E. Kranzmayer (1958) navaja za to vasico, izpričano v virih že l. 1162 kot Judendorf, variantno narečno obliko Židóvišče. Ne gre pa z Židi povezovati krajevnih imen Ždinja vas (nem. Seidendorf), prim. tudi Ždinja vas v o. Novo mesto, in Ždovlje (nem. Seidolach), kot to menijo E. Kranzmayer (1958), H.-D. Pohl (2000, 2010) in M. Snoj (2009). Ti dve imeni sta izpeljani iz staroslovenskega osebne imena Žid, kar je okrajšana oblika zloženega imena Židigoj, kot se da razbrati iz historičnih zapisov za Ždinjo vas na Dolenjskem. V slovanskih imenih Židigoj, Židislav, Židimir je prvi del zloženke osnova glagola *židati 'čakati'. Podobno so tvorjena češka krajevna imena Židněves, Židovice, Židenice itd.

Kot ugotavlja že Klemen Jelinčič Boeta, ni mogoče govoriti o slabšalnosti etnonima Žid v primerjavi z etnonimom Jud, zato primerjava z razmerjem med Cigani in Romi, ki jo navaja Emica Antončič, ni umestna. Prav tako pa ni mogoče trditi, da je oblika Žid »manj knjižna in bolj pogovorna«, saj je prav nasprotno res. Oblike Jud, judovski itd. so, podobno kot številni drugi germanizmi, žive predvsem v osrednjeslovenskih narečjih in pogovornem jeziku, oblike Žid, židovski itd. pa so žive v vzhodnoslovenskih narečjih, obstajale so v stari knjižni prekmurščini, knjižna slovenščina pa jih je vpeljala v drugi polovici 19. stoletja po drugih slovanskih jezikih in še zlasti stari cerkveni slovanščini. Kot vidimo iz koroške toponimije, je bila to čisto pravilna vrnitev k svojim karantanskim koreninam.

Forsiranje oblik Jud, judovski itd. namesto Žid, židovski itd. v zadnjih dvajsetih letih dejansko nima nikakršne objektivne podlage, saj temelji na umišljenih predpostavkah. Slovenski knjižni jezik je v zadnjih sto petdesetih letih uveljavil slovansko obliko proti nemški, novodobni pismouki pa skušajo s pomočjo različnih vzvodov družbene moči vpeljati »pravilnejšo« nemško obliko.

Spoštovana Barbara!

Tema, ki ste jo načeli z vašim vprašanjem, je zanimiva tudi zaradi svoje nenavadne zgodovine. Starejša je bila tu že opisana, zato v nadaljevanju na kratko o novejši.

Civilno židovsko/judovsko pokopališče v Ljubljani so leta 1931 uredili na posebnem prostoru ob Tomačevski cesti in čeprav so ga 1964. preselili na sedanjo lokacijo, se njegovo uradno ime »Jevrejsko pokopališče« do danes ni spremenilo. Že leta 1954 pa so posamezniki, pretežno iz Prekmurja, ustanovili »Jevrejsko občino v Ljubljani«, iz katere se je 1991. razvila sedanja »Judovska skupnost Slovenije«, JSS.

Ljubljanski »Jevreji« so bili sprva člani zagrebške židovske občine, tisti na Štajerskem člani varaždinske, njihovi rojaki iz Murske Sobotne in Lendave pa so se kulturno povezovali z rojaki in soverniki v Čakovcu in Varaždinu.

Razumljivo je torej, da slovenščina ni mogla biti njihova močnejša stran. In da niti približno niso mogli presoditi, katera različica njihovega versko-narodnostnega poimenovanja je bolj slovenska, stilno nevtralnija in, še zlasti ne, katera je bolj knjižna. Zato je bila, po besedah predsednika JSS Andreja Kožarja Becka, večina članov do tega vprašanja ravnodušna.

Besedna družina žid, Žid, židinja, židovski je v slovenščini takrat absolutno prevladovala, izjema je bila le nabožna literatura. Tam so bile oblike kot Jud, Judinja, judovski ipd. ustaljene, sredi 80. let prejšnjega stoletja pa jih je tudi v splošno rabo poskušal uvesti pokojni prevajalec Janez Gradišnik. Ker so te besede v splošnem jeziku takrat še bolj kot danes delovale arhaično - in kot germanizmi verjetno tudi nekoliko provokativno nemškutarsko -, v svojem prizadevanju ni bil uspešen. (Javno ga je med drugim zavrnil jezikoslovec Boris Urbančič).

Razmere so se spremenile šele po menjavi generacij, kar se je zatem pokazalo tudi v besedilnih korpusih. Pobudnike spremembe bi sicer lahko našli na prste ene roke, vendar gre za ljudi, ki imajo na področju knjižnega založništva, avtorstva, prevajalstva (s tem posredno tudi črkovalnikov) itd. v Sloveniji odločilno besedo. Po pomembnosti je tu na prvem mestu antropolog, sociolog, zgodovinar, prevajalec in pisatelj Klemen Jelinčič Boeta. - Besedna družina žid, židinja, židovski stilno ni bila in še vedno ni zaznamovana. Čeprav se lahko o tem prepriča vsak sam že z bežnim vpogledom v peto knjigo SSKJ (1991), pa je to, da neslabšalnost oziroma stilno nevtralnost teh izrazov brez zadržkov zagovarja celo

najuglednejši pripadnik omenjene skupinice Jelinčič Boeta, v tej zvezi nadvse pomembno. Domneva o slabšalnosti je bila v vseh dosedanjih časopisnih polemikah namreč glavni argument proti Židu in v prid Judu. Na drugem mestu med zagovorniki slednjega je prevajalec Bogdan Gradišnik, s katerim sva o tem v Delu razpravljala že večkrat, nazadnje aprila in maja 2002 ob izidu Untermanovega leksikona Judovstvo (Mladinska knjiga, 2001) v njegovem prevodu. Poleg urednice leksikona, ki se je sklicevala na stanje v korpusih, ga je zelo odločno podprl tudi profesor Božidar Debenjak, čigar edini argument je bila domnevna žaljivost izrazov židovstvo, židovski, žid, Žid itd.

Vašo sklepno primerjavo lahko torej še razširimo. Kako naj zapišemo, da so Judje prebivali na Židovski ulici v Ljubljani in zdaj počivajo na Jevrejskem pokopališču na Žalah? Ali pa, da je Center judovske kulturne dediščine na Židovski 4 v Mariboru in da so Judje živeli v hišah ob Židovskem trgu v Piranu?

Lepo pozdravljeni in veliko dobrega v prihajajočem letu 2014!
Tomaž Švagelj, Delo

UPARITI ALI SPARITI

Prosim vas za vaš predlog uporabe besede, ki jo v informatiki kar pogosto uporabljamo, vendar menim, da nepravilno. Gre za besedo »upariti« ali včasih »vpariti«. S tem izrazom želimo povedati, da ima npr. en podatek v neki zbirki ustrezen par v drugi. Ker to nima nobene zveze s paro oz. podatek »ne izpuhti«, me zanima, ali obstaja kakšen lepši/primernejši izraz. V SSKJ, žal, ne najdem nobenega ustreznega – tako da si včasih pomagam s »poiskati ustrezen par v drugi podatkovni zbirki« ali nekaj podobnega, vendar bi bil za uporabo bolj priročen jedrnat izraz ali beseda.

Prisrčen in topel pozdrav
Tanja Tomšič

ODGOVORI

Iz SSKJ je razvidno, da je primeren drugi pomen glagola spariti. Mogoče je v rabi res bolj znan 1. pomen tega glagola, vendar 2. pomen pove točno to, kar je pojasnjeno v vprašanju.

Lp.
Nataša Purkat

Dober dan!

Skoraj moja tema, zato takoj, ko še brbota ... Jaz osebno sem bila zelo vesela, ko sem slišala za uparjevanje, ne pa mapping. In precej logično se sliši, če pogledamo povezavo med pomenom in smislom.

Kaj če bi razmišljali o spremembi na drugi strani? Poglejmo naglas:

upáriti -im dov. upárjen -a; upárjenje (á

a) kaj ~ vodo

Tole računalniško uparjevanje bi verjetno prišlo iz nedoločnika z naglasom na i > uparíti

Saj gre za pare, ne paro (imamo tudi > parítveni -a -o (i) ~ organ).

V slovenščini je kar nekaj takih parov, npr. klop.

LP

Kristina M. Pučnik

spáriti in sparíti [...] 2. narediti, da kaj sestavlja par: spariti (dva) vola za vprego / čevlje je sparil in pospravil

Tole je iz SSKJ-ja in je bilo zapisano že v Pleteršnikovem slovarju, torej ni nič novega, zbuja pa veliko manj miselnih povezav na paro kot glagol upariti. Zato priporočam. Ali bo ustrezalo?

S pozdravčki.

Peter Weiss

Ste že poskusili poiskati izraz v slovarju informatike? Na tejle povezavi: http://www.islovar.org/slovar_oslovarju.asp

Renata Hari

Mogoče bi se lahko poigral z izrazoma, ki ju poznajo v "agencijah, ki osamljenim dušam iščejo partnerje, in sicer: poparčkati, sparčkati. Tudi Američani so pri tvorjenju besedišča s področja računalništva in informatike sproščeno igrivi, a hkrati v terminološkem pogledu ustrezno strogi, Slovenci pa smo po navadi pri tem bolj togi ...

LP

Tine Logar

Spoštovani,

v zvezi z vprašanjem o računalniškem izrazu bi se bilo mogoče izraziti z besedno zvezo povezati podatke.

Lepo Vas pozdravljam.

Ema Sevšek

Tale primer je dober dokaz, da se včasih ujamemo v svoje misli in ne znamo najti rešitve, ki že dolgo obstaja. Še dobro, da sta nas besedi upariti in vpariti preveč spominjali na paro, sicer bi morda katero od njiju že začeli uporabljati. Ker imamo v SSKJ za ta pomen že besedo spariti, bo najbolje, da se je držimo.

Lep pozdrav.

Milojka Mansoor

Na spletni strani vašega društva sem zasledil debato o predlogu uporabe besed upariti/vpariti in spariti.

Še mnenje 'iz stroke' in prakse v računalniškem okolju:

Tudi sam sem računalničar, že v letih in že zunaj garancije, in pri svojem delu pogosto uporabljam izraz upariti. Enako kot velika večina kolegov – in teh poznam veliko.

Ne vem sicer, zakaj nam je izraz spariti nekako nesimpatičen – morda je v naših glavah ob tej besedi preveč povezav na spolnost oziroma na nekaj slabšalnega (pokvarjenega?), da bi lahko 'sparjali' tudi šifre, nazive, enote mere, ... – to nekako ne gre.

Po drugi strani je izraz 'upariti' bolj tehnične narave, torej bolj inerten v pogovoru in zato laže uporaben, predvsem v pogovornem jeziku. Čeprav SSKJ zanj ne opisuje tovrstne rabe, smo ga, kot kaže, v praksi že povsem posvojili in ga v računalniških krogih uporabljamo že vsaj trideset let.

Strinjam se z vašo ugotovitvijo, ki ste jo zapisali ob koncu razprav na to temo: imamo besedo za ta pomen. Je pa po mojem skromnem mnenju 'umazana' z drugimi, bolj uporabljanimi pomeni in zato manj primerna.

Lep pozdrav.

Dragan Pavlica

ZAPIS ZNESKA Z BESEDO

Spoštovani,
kako se pravilno napiše znesek z besedo, in sicer: 0,2916 EUR/kom?
0 EUR, dvatisočdevetstošestnajst stotinov???? To mi nekako ne gre skupaj.
Ker gre za velike količine izdelkov, mora biti cena na štiri decimalke.
Hvala vam za kakršenkoli odgovor ali morebitno informacijo, kje bi dobila pravi odgovor.

Lep pozdrav,
Irena FRANGEŽ

ODGOVORI

Predlagala bi 0 evrov 29 centov 16 stotink centa po kosu.

Lp
Vera Jakopič

Najbrž takole:

nič celih, dva tisoč devetsto šestnajst (desettisočin) evra
(za npr. 0,0916 EUR pa nič celih, devetsto šestnajst desettisočin evra)

ali

nič celih, dve, devet, ena, šest (desettisočin) evra

ali pa

devetindvajset celih, šestnajst (stotin) (evrskega) stotina ali evrostotina ali evrocenta ali centa.

(Zveza "dvatisočdevetstošestnajst stotinov" da 29,16 evra, kar pa je res čisto narobe in nepravilno.)

S tremi decimalkami (v evrih) se zapisujejo recimo cene pogonskih goriv ipd.

Srečno vožnjo z evri in stotini.

Peter Weiss

Pozdravljeni!

Zanimivo vprašanje! Pravila, ki bi določalo pravilno branje, sicer nisem našla nikjer, takole "po občutku" pa bi predlagala branje "nič celih dva devet ena šest evra". (Zdi se mi bolj praktično kot "nič celih dva tisoč devetsto šestnajst desettisočin evra".) Možnost, ki jo kot neustrezno navaja tudi ga. Frangež, pa je

celo nepravilna, saj ne ustreza znesku (v stotinih navedeni znesek je stokrat večji od v evrih navedenega).

Lep pozdrav,
Vesna Žnidar Kadunc

Spoštovani!

Pri decimalkah moramo vedno upoštevati, da za takim števnikom stoji (merjeni) samostalnik v rodilniku ednine, po vzorcu pet celih štiri desetine kilometra (5,4 km).

V vašem primeru merimo/štejemo evre in ne stotinov, zato bi 0,2916 EUR/kom prebrali: nič celih dva tisoč devetsto šestnajst (desettisočin) evra. Če pa vključimo stotine, je to nič evrov in 29 celih 16 stotin stotina ali, ker pri denarnih enotah praviloma ne operiramo z desetnimi, stotinami ..., nič evrov in 29 celih 16 stotina. Vaš primer bi se torej prebral tudi: 29 celih 16 stotina (evra) na komad/kos, z besedo zapisalo pa bi se to: nič celih dva tisoč devetsto šestnajst evra oz. če velja pri vas pravilo pisanja skupaj, kot je veljalo za čeke: ničcelihdvatisočdevetstošestnajst EUR.

Darja Tasič

Zdravo,

jaz bi težavo rešil tako: evro ima sto centov, torej če rečeš, da je nekaj dva tisoč petsto centov, to pomeni 25 €, zato je spodaj predlagana rešitev pomensko napačna. Če je nujno, da je zapis z besedo, uporabljene pa so štiri decimalke, je zapis tak (0,2916 €): devetindvajset celih šestnajst centa.

Lep pozdrav,
Miha Knavs

Spoštovana gospa Irena Frangež,
menim, da je pravilno takole: nič celih dva tisoč devetsto šestnajst desettisočink evra za kos (na nakaznici pa ničcelihdvatisočdevetstošestnajstdesettisočink evra za kos).

Lep pozdrav.
Milojka Mansoor

ONA SE NE ČUTI KRIVO, KRIVA

Spoštovani.

Je takšen zapis pravilen ali je mogoče zapisati tudi drugače? Navajam zglede iz SP in SSKJ, kjer gre večinoma za moški spol. Kaj pa pri ženskem?

Naslov:

Hilda Tovšak se ne čuti krivo

Je prav tudi -e: Hilda Tovšak se ne čuti krive

Hvala in pozdrav vsem.

Boža

SLOVENSKI PRAVOPIS

1. počutíti se in počútiti se -im se dov.; drugo gl. čútiti (í/í/ú ú) ~ ~ domače; počutiti sekoga ~ ~ tujca v domovini; počutiti sekakšnega ~ ~ zdravega
2. čútíti in čútiti -im nedov. čúti -te in -íte, -èč -éča; čútil -íla, čúten -a; čútenje in čútênje; (čútit) (í/í/ú ú) koga/kaj ~ bolečino, nevarnost; Pes ~i ljudi; čútitikajdokoga ~ ljubezen do ljudi; čútitikajzakoga ~ razumevanje za otroka; čútitikajpredkom/čim Pred očetom ~i strah; čútiti z/skom ~ z reveži; globoko ~; Roka ne ~i več čútíti ga in čútiti ga -im ga (í/í/ú ú) knj. pog., poud. | biti vinjen | čútíti se in čútiti se -im se (í/í/ú ú) koga ~ ~ tujca v domovini; čútiti sekakšnega ~ močnega; Čútila se je dolžno, da pomaga; poud. V zraku se ~i pomlad | je |

SSKJ

čútíti in čútiti -im nedov. (í ú) 1. zaznavati s čútili: čútiti kri v ustih; čútiti mokroto v čevljih; pod prsti je čútil utripanje žile; čútil je, da ga duši; vsi so čútili potres / nepreh. njegova roka ne čúti več / psi so čútili ljudi, zato so lajali / tako ga je zeblo, da ni čútil nog / star. nihče me ni čútil, ko sem prišel po stopnicah me ni slišal, opazil 2. nagonsko dojemati ali predvidevati kaj: čútila je njegovo bližino, čeprav ga ni videla; ne vem zakaj, a čútim, da je tako; čútili so, da govori iz srca / živali čútijo nevarnost / čútil je, da se ne bosta več videla slutil 3. ugotavljati z zavestjo prisotnost česa: poslušalci niso čútili osti njegovih besed / čútimo potrebo po boljši organizaciji dela; čúti dolžnost, da skrbi zanj / na trgu se že čúti znižanje cen kaže, opaža; ekspr. v zraku se čúti pomlad 4. imeti, doživljati čustva, občutke: ta človek živo in globoko čúti; po njegovem odhodu je spet čútila v sebi žalost in praznino / ali kaj čúti do njega ali ga ljubi / čútiti z reveži sočustvovati 5. doživljati, navadno kaj neprijetnega, hudega: vsi čútimo posledice vojne; nikoli ni čútil pomanjkanja / njegovo surovost smo čútili na lastni koži 6. z oslavljenim pomenom, zlasti z glagolskim samostalnikom izraža stanje, kot ga določa samostalnik: v nogi čúti bolečine; ne čúti lakote; čútiti utrujenost / čútiti ljubezen,

simpatijo do koga; pred njim je čutila spoštovanje; pri srečanju ni čutila niti najmanjše zadrege • vsak čuti to besedo drugače dojema, pojmuje; pog., ekspr. precej sta ga že čutila bila sta vinjena; ekspr. po padcu je čutil vsako kost vse ga je bolelo; čutiti vsako vremensko spremembo imeti bolečine, težave ob njej; čuti trdna tla pod nogami prepričan je, da je na varnem; pri njem je čutil denar domneval, predvideval je, da ga ima; pog. dali so mu čutiti, da so nekaj očitno, v neprimerni obliki so mu to pokazali; ekspr. to vam bom dal še čutiti se vam bom maščeval čutiti se in čútiti se 1. imeti določeno osebno mnenje o svojem stanju, položaju: v lastni hiši se je čutil tujca; čuti se ponižanega, srečnega, užaljenega; čuti se še vedno mlado / ne čuti se krivega ne priznava krivde 2. imeti, šteti se za kaj: čuti se aristokrata; čuti se komunista / čutil se je boljšega od drugih; čutila se je dolžno, da pomaga; ne čutimo se poklicane, da bi sodili o tem • čutila sta se eno bila sta zelo velika prijatelja čuteč -éča -e: čuteč, da je vse zaman, si je nehal prizadevati; socialno čuteč človek; nežno čuteče dekcle; ima čuteče srce ♪ počutiti se in počútiti se -im se nedov. (ř ú) 1. imeti določeno osebno mnenje o svojem stanju, položaju: počutili so se dovolj močne, da so nadaljevali pot; zmerom bolj se počuti žensko; počutiti se osamljenega; počutiti se zdravega 2. imeti, šteti se za kaj: počutiti se aristokrata; počutiti se zmagovalca / počutiti se mladega; počutiti se enakopravnega 3. s prislovnim določilom izraža, da osebek glede na okoliščine doživlja stanje, kot ga nakazuje določilo: v topli sobi so se dobro počutili; počutiti se domače, prijetno; nelagodno se počutiti; počutil se je kot preganjana žival / pri vas se dobro počuti se mu zdi prijetno, domače; počutite se kakor doma kar se da sproščeno, udobno / kot vljudnostna fraza kako se počutite • počutiti se kot pes v cerkvi odveč, nezaželen; počutiti se kot riba na suhem neugodno, slabo, v vodi ugodno, prijetno

ODGOVORA

Pozdravljeni.

Naslov o Hildi je zanikan stavek, zato je najbolj pravilna oblika z rodilnikom, torej Hilda Tovšak se ne čuti krive. Ker pa tako morda ne zveni najlepše, bi jaz naslov spremenila. Na primer: Hilda Tovšak ne občuti nobene krivde.

Lilijana Gustinčič F.

Hilda Tovšak se ne čuti krivo

Na hitro pogledano se to zdi v redu. Ko pa razmisliš in upoštevaš, da zahteva glagol čutiti se ob sebi tožilnik (Hilda se čuti krivo) in da ob zanikanem glagolu stoji rodilnik (Hilda se ne čuti krive), je edino pravilno (in ne tudi pravilno) Hilda Tovšak se ne čuti krive. Oblikovalca naslova je morda zavedlo dejstvo, da se pri

moškem spolu v tem primeru ob zanikanju nič ne spremeni, ker sta – zaradi kategorije živosti – tožilnik in roditelj enaka (Ivan Zidar se čuti krivega – Ivan Zidar se ne čuti krivega).

Darja Tasič